

PLANFORSLAG

Regional plan - Bærekraftig forvaltning av vannkraft i Nordland

Glomfjord Kraftverk

Sammendrag

Nordland er et av Norges største kraftfylker og har et betydelig kraftoverskudd. Den kraftintensive industrien står for omtrent halvparten av kraftforbruket og mye kraft eksporteres ut av fylket.

De siste årene har statlig politikk fremmet utbygging av små vannkraftverk og mange slike prosjekter har fått konsesjon. Mange av de minst konfliktfylte prosjektene er behandlet og det er sannsynlig at nye saker vil ha høyere konfliktnivå. Fremover forventes flere saker om opprusting og utvidelse av eksisterende anlegg, i tillegg til revisjoner av eldre konsesjoner.

Økende elektrifisering av samfunnet, mulige nye kraftintensive næringer og tilpasning til forventede klimaendringer medfører høyere krav til forsyningsikkerhet og kan bli drivere for nye utbygginger. Ny vannkraft bidrar til verdiskapning, men fører også til økt press på vassdragsnaturen og andre samfunnsinteresser. Disse utfordringene må løses på et regionalt nivå.

Hovedformålet med *Regional plan – Bærekraftig forvaltning av vannkraft i Nordland* (Vannkraftplanen) er todelt:

- Planen beskriver regional politikk om vannkraft for Nordland.
- Og gir grunnlag for behandling av søknader om konsesjon for produksjon av vannkraft slik at beste prosjektene kan anbefales.

Vannkraftplanen er en revidert utgave av *Regional plan om små vannkraftverk i Nordland* (småkraftplanen). På tross av at småkraftplanen ble vedtatt i 2012, var målsettingene og kunnskapsgrunnlaget allerede utdatert når revisjonen startet. Gjennom revisjonen har planen blitt utvidet til også å omhandle større vannkraftverk, det har blitt et sterkere fokus på samfunnsnytte og samlet belastning av vannkraft og kunnskapsgrunnlaget er oppdatert.

Vannkraftplanen er hjemlet i plan- og bygningsloven og vedtatt av fylkestinget. I dette ligger det en forpliktelse om at planen skal legges til grunn for statlige myndigheter, fylkeskommunen og kommunenes behandling av vannkraftsaker i fylket.

De regionale planbestemmelsene i planen er juridisk bindende og tar sikte på å verne om nasjonale laksevassdrag og vernede vassdrag i fylket. Retningslinjene er ikke juridisk bindende, men gir grunnlag for myndighetenes saksbehandling, og innsigelse fra fagmyndigheter og kommuner dersom retningslinjene ikke følges opp.

Det er utarbeidet fem mål som beskriver en ønsket utvikling for vannkraft i Nordland i et langsiktig perspektiv. Målene er at:

1. *Vannkraftplanen* skal bidra til en bærekraftig ressursforvaltning og legge til rette for samfunnsnyttig vannkraft der hvor konsekvensene for miljø- og arealbruksverdier er akseptable.

2. Naturmangfoldet og variasjonen i Nordlands vassdragsnatur skal ivaretas og variasjonen av arter, naturtyper, landskap og geologi opprettholdes.
3. Behandling av vannkraftsaker i fylket skal være effektiv, forutsigbar og kunnskapsbasert.
4. Det skal legges til rette for vannkraft som gir grunnlag for industriell utvikling og varige arbeidsplasser der kraften produseres.
5. Utbygging skal bidra til økt forsyningssikkerhet og et sikkert energisystem i fylket.

For å nå disse målene er det utarbeidet:

- Regionale planbestemmelser for vernede vassdrag og nasjonale laksevassdrag.
- Overordnede- og tematiske retningslinjer for vurdering av vannkraftsaker.
- Forventninger til konsesjonssøknader.
- Handlingsprogram med tiltak for å bidra til at planens mål nås.

Innhold

Sammendrag	1
1. Innledning og bakgrunn.....	6
1.1 Formål.....	7
1.2 Planens virkninger	7
1.3 Planområde og tidshorisont	7
1.4 Myndigheter og roller i vannkraftsaker.....	8
2 Mål	9
3 Planbestemmelser, retningslinjer og forventninger.....	10
3.1 Regionale planbestemmelser	10
3.2 Overordnede retningslinjer	12
3.3 Tematiske retningslinjer	13
3.4 Kriterier for vurdering av konfliktgrad.....	16
3.5 Forventninger til søknader om bygging av vannkraftverk i Nordland	18
4 Planen som verktøy for behandling av vannkraftsaker	20
4.1 Fremgangsmåte for vurdering av vannkraftsaker	20
4.2 Helhetlig vurdering av vannkraftsaker	21
4.3 Samfunnsnytte.....	22
4.4 Samlet belastning	22
4.5 Revisjon av konsesjonsvilkår	24
5 Kraftproduksjon i Nordland	26
5.1 Potensiale for ny kraftproduksjon	28
5.2 Trender for vannkraftsaker og utbygging.....	30
5.3 utfordringer og muligheter	31
6 Bakgrunn og rammer for planarbeidet.....	32
6.1 Bakgrunn og mål for planarbeidet.....	32
6.2 Rammer for planarbeidet	33
6.2.1 Nasjonal politikk	33
6.2.2 Regional politikk	34
6.2.3 Forholdet til andre regionale planer	34
6.2.4 Lover og forskrifter med betydning for revisjonen	35
7 Gjennomføring av planarbeidet.....	36

7.1	Planprosess	36
7.1.1	Vedtak om planoppstart	37
7.1.2	Planprogram	37
7.1.3	Utarbeiding av planforslag og høring	37
7.1.4	Vedtak	38
7.2	Organisering.....	38
7.2.1	Politisk styringsgruppe	38
7.2.2	Prosjektgruppe	39
7.2.3	Referansegruppe	39
7.3	Medvirkning.....	39
7.4	Hovedgrep – endringer i revisjonen	40
8	Konsekvensutredning	42
8.1	Overordnet beskrivelse av null-alternativet.....	42
8.2	Vurdering av viktige endringer i revisjonen	43
8.3	Vurdering av revisjonens virkninger for relevante tema	44
8.4	Samlet vurdering av virkninger for miljø og samfunn	47
9	Vurderinger i henhold i naturmangfoldloven kapittel II	49
9.1	Kunnskapsgrunnlaget § 8	49
9.2	Føre-var-prinsippet § 9.....	50
9.3	Økosystemtilnærming og samlet belastning § 10	50
9.4	Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11) og miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§ 12).....	51

Figurer

Figur 1 Fremgangsmåte for vurdering av vannkraftsaker	20
Figur 2 Sjekkliste økosystemtilnærming og samlet belastning	23
Figur 3 Middelproduksjon av elektrisk kraft pr. fylke i Norge pr. august 2017. GWh	26
Figur 4 Årlig kraftforbruk pr. fylke i 2015 fordelt på kraftintensiv industri og annet forbruk. 27	
Figur 5 Kraftproduksjon, -forbruk og overskudd 2017. GWh	27
Figur 6 Middelproduksjon pr. kategori i Nordland (venstre) og pr. region (høyre) 2017	28
Figur 7 Potensial for vannkraft i Nordland pr. region og prosjektstatus 2017	29
Figur 8 Potensial for oppgradering og utvidelser av vannkraftverk i Nordland.....	30
Figur 9 Kraftproduksjon under bygging i Norge ved utgangen av årene 2012 til 2017.....	31
Figur 10 Prosess for revisjonen	36
Figur 11 Organisasjonsmodell for revisjonen.....	38

Tabeller

Tabell 1 Oversikt over vedtaksmyndighet og lovverk etter type kraftutbygging	8
Tabell 2 Kriterier for verdivurdering	16
Tabell 3 Tabell for helhetlig vurdering av vannkraftverk	21
Tabell 4 Vurdering av viktige endringer i revisjonen	43
Tabell 5 Vurdering av revisjonens konsekvenser for relevante tema i henhold til § 21 i forskrift om konsekvensutredninger.....	45

1. Innledning og bakgrunn

Kapittelet inneholder tekst om bakgrunnen for utarbeiding av Vannkraftplanen, formålet med planen og dens virkninger.

I høringen ønsker vi spesielt tilbakemeldinger på planens formål og forståelsen av den regionale planens virkninger.

Nordland er et av Norges største kraftfylker og har et betydelig kraftoverskudd. Den kraftintensive industrien står for omtrent halvparten av kraftforbruket og mye kraft eksporteres ut av fylket.

Økende elektrifisering av samfunnet, mulige nye kraftintensive næringer og tilpasning til forventede klimaendringer medfører høyere krav til forsyningsikkerhet og kan bli drivere for nye utbygginger.

Ny vannkraft bidrar til verdiskapning, men fører også til økt press på vassdragsnaturen og andre samfunnsinteresser. Omfattende eksisterende utbygging og konsesjonsgitte vannkraftprosjekt gjør at det blir vanskeligere å finne nye prosjekter som både er lønnsomme og har akseptable virkninger for naturmiljø og andre samfunnshensyn.

Statlig politikk peker mot en desentralisering av myndighet for vannkraft. Kommunene har fått myndighet for minikraftverk og småkraftverk kan bli delegert til fylkeskommunen. Samlet sett gir de omtalte endringene behov for en ny regional politikk om vannkraft.

Regional plan – Bærekraftig forvaltning av vannkraft i Nordland (Vannkraftplanen) er utarbeidet med bakgrunn i disse utfordringene. Planen beskriver regional politikk om vannkraft og gir retning for utvikling av Nordland som vannkraftfylke. Planen gir også grunnlag for en helhetlig behandling av vannkraftsaker der samfunnsnyttige prosjekter med akseptable konsekvenser for miljø og samfunn prioriteres.

Stortingsmelding 22 *Nye folkevalgte regioner* (2015-2016) sier at regionale planer skal styrkes som verktøy for samfunnsutvikling og gjøres mer forpliktende. Dette innebærer at regionale planer skal bidra til å samordne, mobilisere og gi strategisk retning.

For å oppnå dette oppfordres det til at alle virkemidlene i regionale planer tas i bruk. Planen inneholder regionale planbestemmelser som er juridisk bindende. Sammen med retningslinjer, forventninger og tiltak beskriver disse hvilke type vannkraft som er ønsket og hvilke verdier fylket prioriterer og verne om og bidrar til en forsvarlig forvaltning av vannkraftressursene.

1.1 Formål

Formålet med *Regional plan – Bærekraftig forvaltning av vannkraft i Nordland* (Vannkraftplanen) er todelt:

- Planen uttrykker regional politikk for en ønsket utvikling av vannkraft som fornybar ressurs i et langsiktig perspektiv.
- Planen skal være et verktøy for offentlige myndigheter og høringsparter i deres vurdering av søknader om konsesjon for produksjon av vannkraft i Nordland.

1.2 Planens virkninger

En vedtatt regional plan uttrykker regional politikk om vannkraft i Nordland. Planen er utarbeidet i henhold til plan- og bygningsloven (pbl.) sine krav om prosess og medvirkning.

Plan og bygningsloven § 8-2 beskriver virkningene av en regional plan slik: «*Regional plan skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen*».

I dette ligger det en forpliktelse for kommuner, region og stat til å følge opp og gjennomføre planen. Dette kan skje ved at planen legges til grunn ved behandling av søknader om konsesjon for bygging av vannkraftverk i Nordland, eller at man bidrar til gjennomføring av tiltak i handlingsprogrammet.

Planen inneholder to regionale planbestemmelser i henhold til pbl. § 8-5. Bestemmelsene er juridisk bindende og omhandler vernede vassdrag og nasjonale laksevassdrag. Det er Nordland fylkesting som regional planmyndighet, som kan innvilge søknad om å fravike planbestemmelsene. Bestemmelsene gjelder all konsesjonspliktig vannkraft i Nordland.

Planens overordnede- og tematiske retningslinjer er ikke juridisk bindende, men gir grunnlag for myndighetenes saksbehandling, og innsigelse fra fagmyndigheter og kommuner dersom de ikke følges opp. De overordnede retningslinjene gjelder alle vannkraftverk i Nordland, inkludert eksisterende store kraftverk, utviklingsmuligheter knyttet til disse og revisjonssaker av konsesjonsvilkår. De tematiske retningslinjene gjelder for små vannkraftverk. Med dette menes alle vannkraftverk med mindre installert effekt enn 10 MW.

1.3 Planområde og tidshorisont

Den regionale planen gjelder Nordland fylke. Planen opphever ikke andre planregimer, eller regimer opprettet ved vern eller fredning, men gjelder ved siden av disse. Vefsnavassdraget er utenfor denne planens virkeområde. Dette er fordi *Regional plan for Vefsna* inneholder egne retningslinjer for vannkraft.

Behovet for revisjon blir vurdert hvert fjerde år ved utarbeiding av regional planstrategi. Fylkestinget skal årlig vurdere om det er behov for å rullere planens handlingsprogram.

1.4 Myndigheter og roller i vannkraftsaker

Tabell 1 gir en oversikt over vedtaksmyndigheter og lovverk etter type vannkraftverk. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) er konsesjonsmyndighet for kraftverk som er større enn 1 MW og mindre enn 10 MW. I større kraftutbyggingssaker er det Kongen i statsråd som gir konsesjon. Dette gjelder de fleste reguleringer, overføringer og kraftverk større enn 10 MW.

Kommunene er myndighet for konsesjonspliktige vannkraftverk på inntil 1 MW. I forskrift om kommunens myndighet etter vannressursloven, begrenses myndigheten ved at NVE overtar myndigheten i følgende tilfeller:

- a) i vernede vassdrag
- b) i nasjonale laksevassdrag
- c) som berører mer enn en kommune
- d) i vassdrag der det er søkt om flere vannkraftverk som til sammen overstiger 1 MW installert effekt
- e) som er planlagt i kombinasjon med annen konsesjonspliktig utnyttelse
- f) i vassdrag der det er flere vassdragstiltak som konkurrerer om samme vannressurs
- g) der prosjektet bør vurderes sammen med andre prosjekter av hensyn til sumvirkninger

Tabell 1 Oversikt over vedtaksmyndighet og lovverk etter type kraftutbygging

Sakstype	Myndighet til å fatte vedtak	Behandles etter følgende lovverk
<i>Stor vannkraft</i>	Kongen i statsråd	Vannressursloven og vassdragsreguleringsloven
<i>Småkraftverk (1-10 MW)</i>	NVE	Vannressursloven og vassdragsreguleringsloven (dersom det innebærer regulering av vassdrag)
<i>Mini og mikrokraftverk (<1 MW)</i>	Kommunen	Vannressursloven
<i>Vannkraft uten konsesjonsplikt</i>	Kommunen	Plan- og bygningsloven (reguleringsplan)

2 Mål

Kapittelet inneholder planens mål.

I høringen ønsker vi tilbakemeldinger på om planens mål gir en ønsket retning for utviklingen av Nordland som vannkraftfylke.

Planens politiske prioriteringer fremgår av planens mål. Disse gir retning for utviklingen av Nordland som vannkraftfylke og sier noe om hvilke type vannkraft som er ønsket og hvilke verdier fylket prioriterer og verne om.

1. *Vannkraftplanen* skal bidra til en bærekraftig ressursforvaltning og legge til rette for samfunnsnyttig vannkraft der hvor konsekvensene for miljø- og arealbruksverdier er akseptable.
2. Naturmangfoldet og variasjonen i Nordlands vassdragsnatur skal ivaretas og variasjonen av arter, naturtyper, landskap og geologi opprettholdes.
3. Behandling av vannkraftsaker i fylket skal være effektiv, forutsigbar og kunnskapsbasert.
4. Det skal legges til rette for vannkraft som gir grunnlag for industriell utvikling og varige arbeidsplasser der kraften produseres.
5. Utbygging skal bidra til økt forsynings sikkerhet og et sikkert energisystem i fylket.

3 Planbestemmelser, retningslinjer og forventninger

Kapittel 3 inneholder regionale planbestemmelser, retningslinjer for vurdering av konfliktnivå i vannkraftsaker og forventninger til konsesjonssøknader. De regionale planbestemmelsene er den eneste delen av planen som er juridisk bindende. Retningslinjene er naturlig nok retningsgivende, men kan gi grunnlag for innsigelse dersom de ikke følges opp.

Kapittelet vil gi føringer for behandling av vannkraftsaker i Nordland og vi mener det er viktig å med gode tilbakemeldinger på hele kapittelet. Vi ønsker likevel særskilt tilbakemeldinger på de regionale planbestemmelsene ettersom disse er juridisk bindende. Se kapittel 8 for en oversikt over endringer i mål og retningslinjer ved revisjon av planen og en vurdering av forventede konsekvenser av endringene.

For å nå planens mål er det utarbeidet to juridisk bindende regionale planbestemmelser og retningslinjer som ivaretar nasjonale og vesentlige regionale interesser. Disse skal legges til grunn ved behandling av vannkraftsaker i fylket og skal sikre en helhetlig og forutsigbar forvaltning av vannkraftressursene. Det er også utarbeidet forventninger til søknader om bygging av vannkraftverk. Les mer om planen som verktøy i kapittel 4.

3.1 Regionale planbestemmelser

Det er utarbeidet regionale planbestemmelser for vernede vassdrag og nasjonale laksevassdrag i Nordland. Planbestemmelsene er hjemlet i plan og bygningsloven § 8-5 og er i utgangspunktet gyldige i 10 år. Det må da tas stilling til en eventuell videreføring.

De regionale planbestemmelsene viderefører og fremhever vedtatt nasjonal politikk om at vannkraftutbygging i utgangspunktet ikke er ønskelig i disse områdene. Dette kan bidra til tidlig avklaring i saker og at man unngår unødig ressursbruk i saker som uansett vil få avslag. Fravikelse fra en regional planbestemmelse må innvilges av Nordland fylkesting. Dette gjelder i følgende saker:

- Konesjonspliktige vannkraftverk i vernede vassdrag
- Vannkraftutbygginger som påvirker anadrom strekning i nasjonale laksevassdrag

Regional planbestemmelse for vernede vassdrag

Etablering av konsesjonspliktige vannkraftverk er ikke tillatt i vernede vassdrag i Nordland. I tilfeller der det av sikkerhetsmessige årsaker er nødvendig med fraføring av vann, og hvor miljøkonsekvensene vurderes som akseptable, kan det vurderes å tillate nyttegjøring av det fraførte vannet til kraftproduksjon.

Regional planbestemmelse for Nasjonale laksevasdrag

Det skal ikke tillates vannkraftutbygginger som påvirker anadrom strekning i Nasjonale laksevasdrag i Nordland.

Om vernede vassdrag

Formålet med vernede vassdrag er å ivareta helhetlige nedbørsfelt med sin dynamikk og variasjon fra fjell til fjord. I Nordland er det er 58 vernede vassdrag. I følge rapporten *Sumvirkninger ved bygging av vannkraft i Nordland* bidrar antall vernede vassdrag til å begrense samlet belastning av vannkraft målt på fylkesnivå.

Vassdragsvernet gjelder først og fremst mot kraftutbygging. Mini- og mikrokraftverk kan imidlertid tillates dersom bygging av kraftverket ikke kommer i konflikt med verneverdier i vassdraget. I Stortingsmelding 25 (2015-2016) Kraft til endring, ble det åpnet for behandling av vannkraftverk i vernede vassdrag i særskilte tilfeller.

Om nasjonale laksevasdrag

Formålet med nasjonale laksevasdrag og laksefjorder er å gi en særlig beskyttelse til de viktigste laksebestandene i Norge. Det er fire nasjonale laksevasdrag i Nordland: Vefsna, Ranaelva, Beiarelva og Roksdalsvasdraget. I disse vassdragene er det ikke er tillatt med tiltak eller aktiviteter som kan være til skade for villaksen.

I Stortingsproposisjon 32 (2006-2007) Om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevasdrag og laksefjorder, er det utarbeidet et eget beskyttelsesregime for nasjonale laksevasdrag. I dag kan det i teorien bygges ut vannkraft ovenfor lakseførende strekning og ved vandringsstopp i de nasjonale laksevasdragene. Med innføring av en regional planbestemmelse hindrer man potensielle negative virkninger av vannkraftutbygginger for laksebestander i nasjonale laksevasdrag.

3.2 Overordnede retningslinjer

Retningslinjer for vurdering av alle saker om konsesjonspliktig vannkraft i Nordland. Dette inkluderer søknader om bygging av ny vannkraft og saker knyttet til revisjon, utvidelse og opprusting av eksisterende vannkraftverk.

1. Tiltak med stor samfunnsnytte og en akseptabel konsekvens for miljø- og arealbruksverdier prioriteres.
2. Opprusting og utvidelse som bidrar til økt produksjon av fornybar energi i eksisterende vannkraftverk prioriteres.
3. For tiltak som kommer i konflikt med nasjonale og vesentlig regionale interesser må det dokumenteres at avbøtende tiltak bidrar til at verdiene ivaretas.
4. Tiltak som bidrar til innovasjon og utvikling innen vannkraft, med mål mer effektiv og bærekraftig ressursutnyttelse prioriteres.
5. Tiltak som kan samlokaliseres med akvakulturanlegg, vannverk eller annen næring som benytter samme vannuttak prioriteres.
6. Tiltak som benytter eksisterende infrastruktur og inngrep, og om mulig benytter felles sekundæringrep som veier, kraftlinjer etc. prioriteres.
7. Tiltak som kommer i konflikt med prioriterte fosser og vassdrag¹ prioriteres ikke.
8. Tiltak som kommer i konflikt med områder av **stor verdi** for reiseliv prioriteres ikke.
9. Tiltak som vil forringe tilgangen eller kvaliteten på drikkevannskilder prioriteres ikke.
10. Tiltak som foringer eller forhindrer oppnåelse av miljømål fastsatt i *Regional plan for vannforvaltning i vannregion Nordland og Jan Mayen* prioriteres ikke.

¹ Vedlegg 1 gir en oversikt over fosser og vassdrag prioritert av kommunene ved politisk vedtak.

3.3 Tematiske retningslinjer

Retningslinjer for vurdering av søknader om bygging av små vannkraft i Nordland. I retningslinjene brukes begrepene stor og middels verdi for å forenkle begrepene «nasjonal- og vesentlig regional verdi» og «regional verdi», jf. tabell 2.

A. Verdensarv

A1. I områder med verdensarvstatus skal kraftverk som kan virke visuelt skjemmende i landskapet og forringe kvalitetene som ligger til grunn for verdensarvstatusen *ikke tillates*.

B. Biologisk mangfold

B1. Utbygging av vannkraftverk skal *ikke tillates* dersom det er fare for at viktige leveområder for prioriterte arter² eller rødlistede arter i kategoriene sårbar (VU), sterkt truet (EN) og kritisk truet (CR), blir skadelidende.

B2. Utbygging av vannkraftverk skal *ikke tillates* dersom det er fare for at rødlistede naturtyper i kategoriene sårbar (VU), sterkt truet (EN) og kritisk truet (CR), blir skadelidende.

B3. Utbygging av vannkraftverk skal *ikke tillates* dersom det er fare for at registrerte bekkekløfter, elveører eller flommarkskog (gråor-heggeskog) av **stor verdi**, eller utvalgte naturtyper, blir skadelidende.

B4. Man skal være *restriktiv* med å gi tillatelse til utbygginger dersom det er fare for at rødlistede arter i kategorien nær truet (NT) blir skadelidende.³

B5. Man skal være *restriktiv* med å gi tillatelse til utbygginger dersom det er fare for at rødlistede naturtyper i kategorien nær truet (NT) blir skadelidende.

B6. Man skal være *restriktiv* med å gi tillatelse til utbygging dersom det er fare for at naturtyper og artsobservasjoner/funksjonsområder for vilt av **stor verdi** blir skadelidende.

C. Sammenhengende naturområder

C1. Det skal *ikke tillates* utbygging som medfører en betydelig reduksjon av sammenhengende naturområder med urørt preg, eller bryter intakte naturkorridorer mellom større naturområder.

C2. Man skal være *restriktiv* med å gi tillatelse til utbygginger som medfører reduksjon av sammenhengende naturområder med urørt preg, eller naturkorridorer mellom større naturområder.

C3. I områder med sammenhengende naturområder fra fjord til fjell skal man være *restriktiv* med å tillate utbygginger som vil danne nye barrierer langs fjordlinjen i form av veibygging, rørgater, kaianlegg, kraftlinjer etc.

² Prioriterte arter etter naturmangfoldloven er: Pattedyr: fjellrev. Fugler: dverggås* og svarthalespove (nordlig underart*). Insekter: elvesandjeger*, eremitt og klippeblåvinge*. Planter: dragehode, honningblom, rød skogfrue, svartkurle, skredmjelt*, dvergålegras og trøndertorvmose*. Bare svarthalespove er registrert i Nordland. * = med økologisk funksjonsområde.

³ Unntak for Naturtype Elveløp (NT).

D. Fisk og fiske

D1. I sideelver i nasjonale laksevasdrag som ikke er lakseførende skal man være *restriktiv* med å tillate utbygging og det må dokumenteres at laksens gyte og oppvekstforhold i hovedelven ikke påvirkes i vesentlig grad.

D2. I anadrome vassdrag skal man være *restriktiv* med å tillate utbygging som endrer naturlig vannføring, vanntemperatur, vannkvalitet eller vandringsforhold på strekninger med laks, sjøørret og/eller sjørøye.

D3. Ved utbygging ovenfor vandringshinder skal man være *restriktiv* med å tillate utbygginger som kan forringe fiskebestander og fiske nedstrøms.

D4. I gyte- og oppvekstområder for innlandsfisk skal man være *restriktiv* med å tillate utbygginger.

E. Reindrift

E1. Det skal *ikke tillates* utbygginger som hindrer reindriften rett til bruk av flyttleier.

E2. Innenfor reindriften kalvingsområder skal det *ikke tillates* utbygginger som kan virke forstyrrende på kalvingsaktivitet.

E3. I øvrige områder av **stor verdi** for reindrift skal man være *restriktiv* med å tillate utbygging av vannkraftverk.

F. Landskap

F1. For områder i snaufjellet skal man *ikke tillate* utbygging som kan gi varige og irreversible skader på terrenget og landskapet.

F2. I landskap av **stor verdi** skal man være *restriktiv* med å tillate utbygginger.

F3. I fjord- og dallandskap av **stor verdi** skal man *ikke tillate* utbygging som reduserer vannføring i fosser som er viktige for landskapsopplevelsen, eller medfører sekundæringgrep som gir irreversible spor og sår i landskapet.

F4. I fjord- og dallandskap av **middels verdi** skal man være *restriktiv* med å tillate utbygginger.

G. Kulturminner og kulturmiljø

G1. Vannkraftverk hvor kraftverket eller sekundæringgrep er i konflikt med eller kan virke utilbørlig skjemmende på kulturminner eller kulturmiljø av **stor verdi** skal *ikke tillates*.

G2. Man skal være *restriktiv* med å tillate vannkraftverk hvor kraftverket eller sekundæringgrep er i konflikt med eller kan virke utilbørlig skjemmende på kulturminner eller kulturmiljø av **middels verdi**.

H. Friluftsliv

H1. Det skal *ikke tillates* utbygging i områder med **stor verdi** for friluftsliv, og hvor opplevelseskvaliteter knyttet til vassdraget, eller elven er en vesentlig del av verdien.

H2. I øvrige områder med **stor verdi** for friluftsliv, skal man være *restriktiv* med å tillate utbygging.

I. Reiseliv

I1. Man skal være *restriktiv* med å tillate utbygginger innenfor reiselivsområder av **stor verdi**.

J. Jordbruksareal

J1. Man skal være *restriktiv* med å tillate utbygginger som medfører omdisponering av dyrket, eller dyrkbar jord.

K. Vannmiljø

K1. Det skal *ikke tillates* utbygginger som vil forringe tilgangen til, eller kvaliteten på drikkevannskilder.

K2. Man skal være *restriktiv* med å gi tillatelse til utbygginger dersom det er fare for at øvrige områder beskyttet i henhold § 16 i vannforskriften kan bli forringet.

L. Mineralressurser og geologisk arv

L1. Det skal *ikke tillates* utbygging som medfører at mineralressurser av **stor verdi** blir nedbygd eller båndlagt på annen måte.

L2. Man skal være *restriktiv* med å gi tillatelse til utbygginger som medfører at mineralressurser av **middels verdi** blir nedbygd eller båndlagt på annen måte.

L3. Man skal være *restriktiv* med å gi tillatelse til utbygginger som forringer registrerte lokaliteter av betydning for geologisk arv.

3.4 Kriterier for vurdering av konfliktgrad

Tabell 2 viser hvordan tilgjengelig kunnskap er koblet mot planens tematiske retningslinjer ved en tredelt klassifisering i nasjonal og vesentlig regional verdi, regional verdi og lokal verdi. I retningslinjene brukes stor- og middels verdi for å beskrive de samme kategoriene.

Verdisettingskriteriene tar utgangspunkt i metodikk presentert i *Retningslinjer for utarbeiding av regionale planer om små vannkraftverk* (OED, 2007).

Tabell 2 Kriterier for verdivurdering.

Tema	Nasjonal- og vesentlig regional verdi (stor verdi)	Regional verdi (middels verdi)	Lokal verdi	Datagrunnlag 0 - Ingen data 1 - Mangelfullt 2 - Middels 3 - Godt
A: Verdensarv	Områder med verdensarvstatus (enestående verdi i en universell sammenheng)			3
B: Biologisk mangfold				
Rødlistede arter og naturtyper	- Arter og naturtyper av status VU, CR og EN - Alle elvestrekninger med elvemusling	- Arter og naturtyper av status NT.		2
Prioriterte arter og utvalgte naturtyper	Registreringer og økologisk funksjonsområde			
Naturtyper som særlig påvirkes av endret vannføring	Svært viktige lokaliteter (A)	Viktige lokaliteter (B)	Lokalt viktige lokaliteter (C)	
Bonnkonvensjonens liste I	Alle punkter fra observasjoner med havørn			
Øvrige naturtyper	Svært viktige lokaliteter (A)	Viktige lokaliteter (B)	Lokalt viktige lokaliteter (C)	
Viltdata	Biologisk mangfoldverdi A (tilsvarende vektall 4 og 5)	Biologisk mangfoldverdi B (tilsvarende vektall 3 og 4)	Biologisk mangfoldverdi C (Tilsvarende vektall 1 og 2)	
C: Sammenhengende naturområder	- Store sammenhengende naturområder og sentrale korridorer mellom større naturområder - Sammenhengende naturområder fra fjord til fjell	- Sammenhengende naturområder og intakte korridorer mellom naturområder		3

D: Fisk og fiske	- Nasjonale laksevasdrag - Lokalteter med relikts laks - Vassdrag med sikre storaurebestander - Vassdrag med anadrom fisk og store fiskeinteresser - Vassdrag med innlandsfisk og store fiskeinteresser	- Vassdrag med små bestander av innlandsfisk og noe fiskeinteresser - Vassdrag med anadrom fisk uten vesentlige fiskeinteresser	Vassdrag uten fisk eller uten vesentlige fiskeinteresser	2/3
E: Reindrift	Minimumsbeiter og særverdiområder (kalvingsland, flyttleier, trekkeier, oppsamlingsområder, parringsland og anlegg)	Områder med reindrift, men ikke særverdi-områder og minimumsbeiter	Områder utenfor det samiske reinbeiteområdet	2
F: Landskap				
Sjeldne og typiske landskap	- Sjeldent god og typisk utforming av landskapstypen, nasjonal betydning - God og typisk utforming av landskapstypen, sjelden i regional sammenheng	Vanlig utforming av landskapstypen i regional sammenheng	- Vanlig utforming av landskapstypen i lokal sammenheng - Utforming der inngrep i stor grad reduserer landskapstypens særprege	3
Sårbare høyfjellsområder	- Alpint landskap (over tregrensen) - Skrinne høyfjellsområder hvor inngrep vanskelig kan skjules	Skoggrenselandskap (under og over tregrensen)	Borealt landskap (under tregrensen)	
Fjord og dallandskap	Sterkt nedskåret fjord- og dallandskap	Relativt nedskåret fjord- og dallandskap		
Prioriterte fosser og vassdrag	Fosser og vassdrag prioritert av hver kommune, jf. vedlegg 1.			
G: Kulturminner og kulturmiljø	Nasjonale og/eller særlig viktige regionalt verdifulle kulturmiljøer og kulturminner.	Regionalt viktige kulturmiljøer og kulturminner	Kulturminner og kulturmiljø med lokal betydning.	

H: Friluftsliv	- Svært viktig friluftsområde (verdi A) - Viktige friluftsområder (verdi B) - Statlig sikrede friluftsområder - Regulerte friluftsområder etter plan og bygningsloven	Registrert friluftsområde (verdi C)	- Andre registrerte friluftsområder - Ikke klassifisert friluftsområde (verdi D)	2
I: Reiseliv	Områder som er vesentlige for ivaretagelsen av det norske reiselivsproduktet, og nasjonalt viktige reiselivsdestinasjoner hvor landskapet eller naturen er en viktig del av attraksjonen	Områder som er vesentlige for ivaretagelsen av det regionale eller lokale reiselivsproduktet, og regionalt og lokale viktige reiselivsdestinasjoner hvor landskapet eller naturen er en viktig del av attraksjonen	Andre reiselivsdestinasjoner hvor landskap eller natur er en vesentlig del av attraksjonen	1/2
J: Jordbruksareal	Dyrket og dyrkbar jord			3
K: Vannmiljø	- Drikkevannskilder - Områder beskyttet i henhold § 16 i vannforskriften			1/2
L: Mineralressurser og geologisk arv				
Mineralressurser	Mineralressurser av internasjonal- og nasjonal betydning	Mineralressurser av regional betydning	Mineralressurser av lokal- og liten betydning	1/2
Geologisk arv	Vernet og nasjonal betydning	Regional betydning	Lokal betydning	

3.5 Forventninger til søknader om bygging av vannkraftverk i Nordland

Det forventes at konsesjonssøknader er godt opplyste og tydelig beskriver tiltakenes konsekvenser⁴. Dette er avgjørende for å sikre effektiv saksbehandling og god medvirkning. I tillegg forventes det at søknader utarbeides i henhold til føringer i NVEs maler og veiledere.

⁴ I denne planen brukes «tiltak» om vannkraftutbygginger, opprusting og utvidelse av eksisterende vannkraftverk, samt revisjon av konsesjonsvilkår.

Erfaring tilsier at konsesjonssøknader ofte gir mangelfulle beskrivelser av vannkraftverkernes konsekvenser for noen tema. Planen inneholder derfor noen forventninger til vurderinger som bør inngå i søknader om konsesjon for vannkraftverk. Formålet med forventningene er å sikre at søknader inneholder relevant kunnskap for vurdering av vannkraftverkene og slik bidrar til en effektiv og kunnskapsbasert saksgang.

Forventninger til konsesjonssøknader om vannkraftverk i Nordland

1. Søknader må vurdere samfunnsnytte og gi en beskrivelse av eksisterende og forventede fysiske inngrep i området (samlet belastning).
2. Søknaden må gi informasjon om hvilke vannforekomster som vil berøres av tiltaket, gjeldene miljømål for de aktuelle vannforekomstene og tiltakets forventede virkning på vannforekomstene.
3. Dersom tiltaket medfører omdisponering av dyrket, eller dyrkbar jord, skal alternativ lokalisering av inngrep, annen teknisk løsning, eller andre avbøtende tiltak vurderes i søknaden.
4. Dersom det er registrert potensielle bekkekløfter og fossesprøytsoner i tiltaksområdet må disse undersøkes i felt og resultatet vises i søknaden.
5. Ved utarbeiding av søknader skal landskapskartlegging for Nordland brukes som del av kunnskapsgrunnlaget.
6. Friluftslivskartleggingen av Nordland skal benyttes som kunnskapsgrunnlag. For eldre kartlegginger enn fire år bør behovet for oppdatering av kunnskapen vurderes.
7. Det forventes at oppdatert kunnskap til enhver tid legges til grunn for søknader om bygging av vannkraft. Dersom søknader benyttes på ny forventes det at eldre kunnskap oppdateres.

4 Planen som verktøy for behandling av vannkraftsaker

Kapittel 4 beskriver hvordan Vannkraftplanen kan brukes som et verktøy av offentlige myndigheter og andre høringsparter i deres behandling av konsesjonspliktige vannkraftsaker. Planen kan brukes ved utarbeiding av høringsuttalelser, ved behandling av konsesjonssaker, søknader om opprusting og utvidelse, eller en saker om revisjon av konsesjonsvilkår for et eksisterende vannkraftverk.

I høringsperioden ønsker vi spesielt tilbakemeldinger på foreslått metode for vurdering av vannkraftsaker og tilhørende tabell. Vi ønsker også tilbakemeldinger på om verktøyet er forståelig, og om det enkelt kan tas i bruk.

Vannkraftplanen er uttrykk for regional energipolitikk og planens retningslinjer gir grunnlag for vurdering av konfliktgrad og en helhetlig behandling av vannkraftsaker. Planen gir ikke en endelig «oppskrift». Hvert vannkraftprosjekt er unikt og hver vannkraftsak må vurderes individuelt.

Det er derfor ikke alltid en direkte kobling mellom konfliktgrad og om en sak skal anbefales, frarådes, eller om det skal fremmes innsigelse. Det samme gjelder om det skal gis konsesjon eller ikke. Målet er å få fram et best mulig beslutningsgrunnlag for vedtak i hver enkelt sak.

4.1 Fremgangsmåte for vurdering av vannkraftsaker

Figur 1 viser hvordan planen kan brukes ved vurdering av vannkraftsaker. Forskjellen mellom behandlingen av store og små vannkraftsaker er at:

- Større vannkraftverk vurderes på et overordnet nivå ved bruk av regionale planbestemmelser og overordnede retningslinjer.
- Små vannkraftverk vurderes mer inngående ved at de tematiske retningslinjene også anvendes.

Figur 1 Fremgangsmåte for vurdering av vannkraftsaker.

I første trinn vurderes tiltakets konfliktgrad. Ved å sammenstille planens bestemmelser og retningslinjer opp mot kunnskapsgrunnlaget og konsesjonssøknaden, kan man vurdere om tiltaket er i konflikt med nasjonale- og regionale interesser. Denne vurderingen bør alltid omfatte muligheten for avbøtende tiltak som kan redusere grad av konflikt. Planens vedlegg 1 og 2 er viktige hjelpemiddel i vurderingen.

I neste trinn av vurderingen undersøkes tiltakets samfunnsnytte og muligheten for samlet belastning. Kapittel 4.3 og 4.4 beskriver hvordan disse vurderingene kan gjennomføres. Dersom det viser seg at konsesjonssøknaden beskriver disse tema på en god måte, vil det kunne bidra til en raskere og bedre behandling av saken.

I det tredje trinnet, skal konfliktgrad, avbøtende tiltak, samfunnsnytte og en mulig samlet belastning sees i sammenheng. Planens mål, de overordnede retningslinjene og tabellen for helhetlig vurdering av vannkraftverk er sentrale verktøy i denne vurderingen (se kap. 4.2). Dersom det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap om naturmangfoldet og/eller virkningene på naturmangfold må føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven vurderes.

Det fjerde trinnet i behandlingen viser vurderinger som alltid skal inngå i et konsesjonsvedtak og gjelder ikke for utarbeiding av høringsuttalelser. Som del av vedtaket i en konsesjonssak, eller revisjonssak, skal konsesjonsmyndigheten alltid vurdere tiltakets konsekvenser mot bestemmelsene i naturmangfoldloven kapittel II og vannforskriften § 12.

4.2 Helhetlig vurdering av vannkraftsaker

I de tematiske retningslinjene (kapittel 3.3) brukes begrepene *restriktiv* og *ikke tillates* for å beskrive grad av konflikt med «nasjonale og vesentlige regionale» og «regionale» interesser. *Restriktiv* tilsier at man bør vurdere å fraråde saken og *ikke tillates* tilsier at innsigelse bør vurderes (se tabell 3).

Tabell 3 Tabell for helhetlig vurdering av vannkraftverk.

Utbygginger som er i tråd med mål og strategier, og hvor nasjonale og regionale interesser er ivaretatt. Utbygging kan i de fleste tilfeller tillates, men det skal utvises varsomhet med å redusere områdetets verdier.
Utbygging frarådes. Dersom avbøtende tiltak opprettholder nasjonale og regionale interesser på dagens nivå og det er dokumentert at utbyggingen har stor samfunnsnytte kan utbyggingen tillates. Føre-var-prinsippet tilsier at utbygginger skal frarådes dersom det er stor usikkerhet knyttet til konsekvensene for nasjonale eller regionale interesser.
Utbygging kan ikke tillates. Tiltaket er i konflikt med nasjonale- eller regionale verdier og avbøtende tiltak kan ikke fjerne eller redusere konflikten. Innsigelse bør vurderes.

4.3 Samfunnsnytte

Samfunnsnytte defineres her som positive virkninger av vannkraft. Dette er en noe bredere definisjon enn begrepet *ringvirkninger* som ofte brukes i vannkraftnæringen og ser mer på direkte konsekvenser av utbygginger.

Hvert vannkraftverk er unikt. Dette gjør det vanskelig å si noe helt generelt om tema som vil gjelde på tvers av alle prosjekter. Vannkraftplanen trekker likevel frem noen begreper som kan brukes til å beskrive positive virkninger av vannkraft i konsesjonssøknader. Formålet er å gi en enkel metode for vurdering av samfunnsnytte som ikke krever store undersøkelser og kan gi et bedre beslutningsgrunnlag i vannkraftsaker.

Med samfunnsnytte menes tilfeller der kraftverkets produksjon, magasin, effektkapasitet og reguleringsmuligheter bidrar til:

- Forsyningssikkerhet og fleksibilitet
- Flomvern i utsatte områder
- Vinterproduksjon
- Skatteinntekter
- Lokal og regional verdiskaping
- Etablering av ny industri nær der kraften produseres, kortreist kraft
- Elektrifisering av sektorer med store klimautslipp
- Verdifull infrastruktur

4.4 Samlet belastning

All vannkraftutbygging påvirker naturmiljøet. Selv om ett vannkraftverk kan ha små konsekvenser, kan de samlede konsekvensene av flere utbygginger i et område over tid føre til virkninger som det kan være vanskelig å forutse. I følge naturmangfoldloven § 10 skal en påvirkning av et økosystem vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.

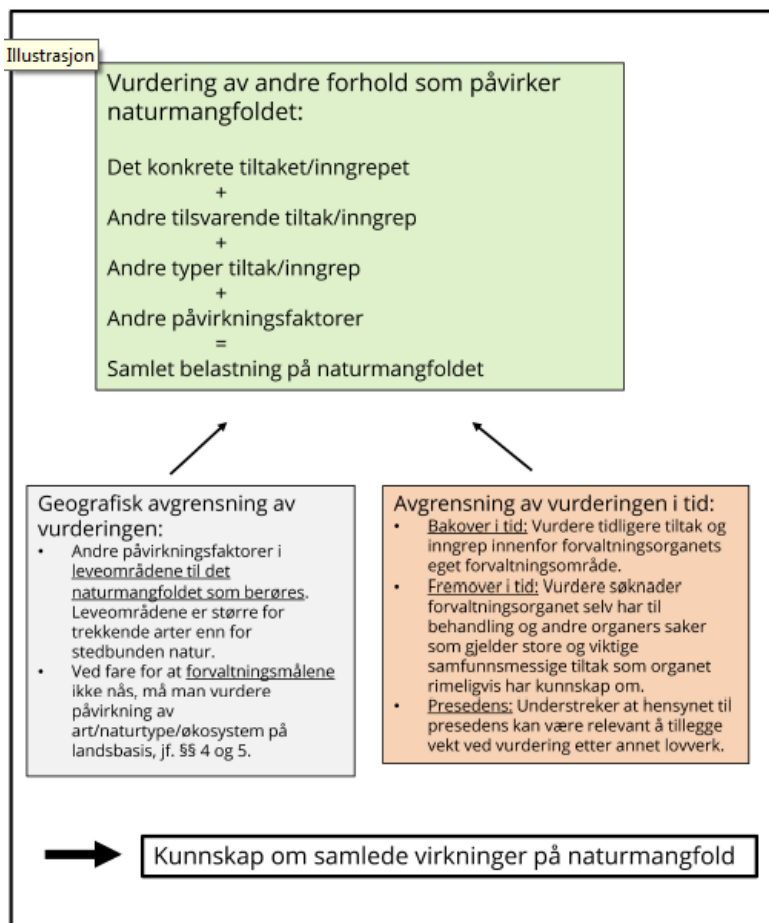
Konsekvensene av hvert enkelt vannkraftverk må derfor sees i sammenheng med tidligere påvirkninger og mulige framtidige påvirkninger i samme område. Formålet med dette er å unngå en bit-for-bit svekkelse av naturmangfoldet og bevare økosystemfunksjoner.

Konsesjonssøknader beskriver vanligvis det planlagte inngrepet og eksisterende vannkraftanlegg i området. For å få tilstrekkelig kunnskap til å vurdere samlet belastning bør konsesjonssøknader også beskrive:

- Andre tiltak/inngrep i området
- Vannkraftverk i området med konsesjon, men som ikke er bygd
- Andre påvirkningsfaktorer som forventede klimaendringer, hydrologiske endringer, tørke og flom.

Vurdering av samlet belastning

Informasjon i konsesjonssøknader og vurdering av konfliktgrad (kapittel 4.1) viser hvilke interesser som påvirkes ved en utbygging. Figur 2 viser at man ved å se virkningene av det konkrete tiltaket i sammenheng med andre virkninger på de samme interessene kan nærme seg en beskrivelse av samlet belastning. Figuren er hentet fra Klima- og miljødepartementet (KLD) sin veileder «Naturmangfoldloven kapittel II», som også gir gode råd om hvordan disse vurderingene kan gjennomføres.

Figur 2 Sjekkliste økosystemtilnærming og samlet belastning (Veileder «Naturmangfoldloven kapittel II», Klima- og miljødepartementet, 2016)

Rapporten «Sumvirkninger ved bygging av vannkraft i Nordland» (NINA, 2017) viser at en bør vise aktsomhet for å introdusere nye inngrep i områder med

- Store innsjøer
- Bekkekløfter/skogsbekkekløfter
- Grotter (elveløp i marmor)
- Kalvingsland for reindriften (vårbeite 1).

Der dette er relevant bør disse tema inkluderes i en vurdering av smalet belastning. Det anbefales videre å studere kartfigurene i rapportens resultatkapittel. Kartene gir en oversikt

over målt sum av fysisk påvirkning av eksisterende infrastruktur, vannkraftutbygging og planer om ny vannkraftutbygging på fylkesnivå, for vannområder og reinbeitedistrikter.

Artsdatabankens kartportal viser antall observasjoner av ulike arter i Norge. Denne informasjonen kan brukes til å vurdere konsekvensene av et inngrep for en art.

4.5 Revisjon av konsesjonsvilkår

For eldre vannkraftutbygginger kan konsesjonsvilkårene revideres. Hovedformålet med en revisjon er å oppdatere vilkårene til dagens lovverk og bedre miljøforholdene i regulerte vassdrag. Det åpnes også for å sette nye vilkår for å rette opp skader og ulemper for allmenne interesser som har oppstått som følge av reguleringene. Disse formålene må avveies mot formålet med selve konsesjonen, som er kraftproduksjon.

Bedre revisjonsprosesser

Konsesjonsvilkår regulerer først og fremst forholdet mellom konsesjonæren og allmenne interesser. Det er derfor svært viktig at allmenne interesser er tilstrekkelig representert i prosessen og at revisjonen baseres på oppdatert kunnskap som belyser konsekvensene vannkraftutbyggingen har fått for ulike interesser.

I denne sammenheng er det en utfordring at dagens retningslinjer for vilkårsrevisjon ikke har tydelige føringer for hvordan revisjoner skal foregå, og hvilke tema som skal vurderes. Dette gjør det vanskelig å sette seg inn i prosessen for interesser uten inngående kjennskap til fagfeltet. Videre kan fraværet av faste krav til tema som skal vurderes bidra til at viktige sider av forholdet mellom konsesjonær og allmenne interesser ikke belyses og diskuteres.

Standardiserte utredninger av konsekvenser av tidligere utbygginger vil gi et bedre og mer tilgjengelig kunnskapsgrunnlag og danne et felles utgangspunkt for diskusjonen mellom regulant og allmenne interesser. Bedre kunnskap om konsekvensene av tidligere utbygginger kan gjøre det lettere å finne hensiktsmessige og kostnadseffektive avbøtende tiltak. Slike utredninger vil også være nyttig i forbindelse med vannforvaltning i regulerte vassdrag. For å bidra til bedre prosesser ved revisjon av konsesjonsvilkår inneholder vannkraftplanens handlingsprogram tiltak som sier at:

- Det skal arbeides for en gjennomgang av de nasjonale føringene for revisjon av konsesjonsvilkår med mål om mer inkluderende prosesser og tilsvarende krav til utredninger som ved søknad om bygging av nye vannkraftverk.
- Det skal legges til rette for erfaringsutveksling i tilknytning til saker om revisjon av konsesjonsvilkår.

Miljødesign i regulerte vassdrag

Miljødesign er en metode for å finne tiltak som ivaretar naturmiljøet, samtidig som man undersøker om det er mulig å øke kraftproduksjonen på en måte som ikke påvirker miljøet

negativt. Metoden er testet ut på lakseførende vassdrag. Eksempel på tiltak er; fjerning av terskler, økning i antall gyteområder, vannslipp tilpasset laksens behov gjennom året og konstruksjon av opp- og nedvandringsløsninger for fisk.

I beste fall både kan miljødesign bidra til bedre miljøforhold og økt kraftproduksjon uten nye inngrep. Metoden fremstår slik sett som et bedre alternativ enn nye kraftverk med tilhørende nye inngrep. Handlingsprogrammet inneholder derfor også et tiltak som sier at:

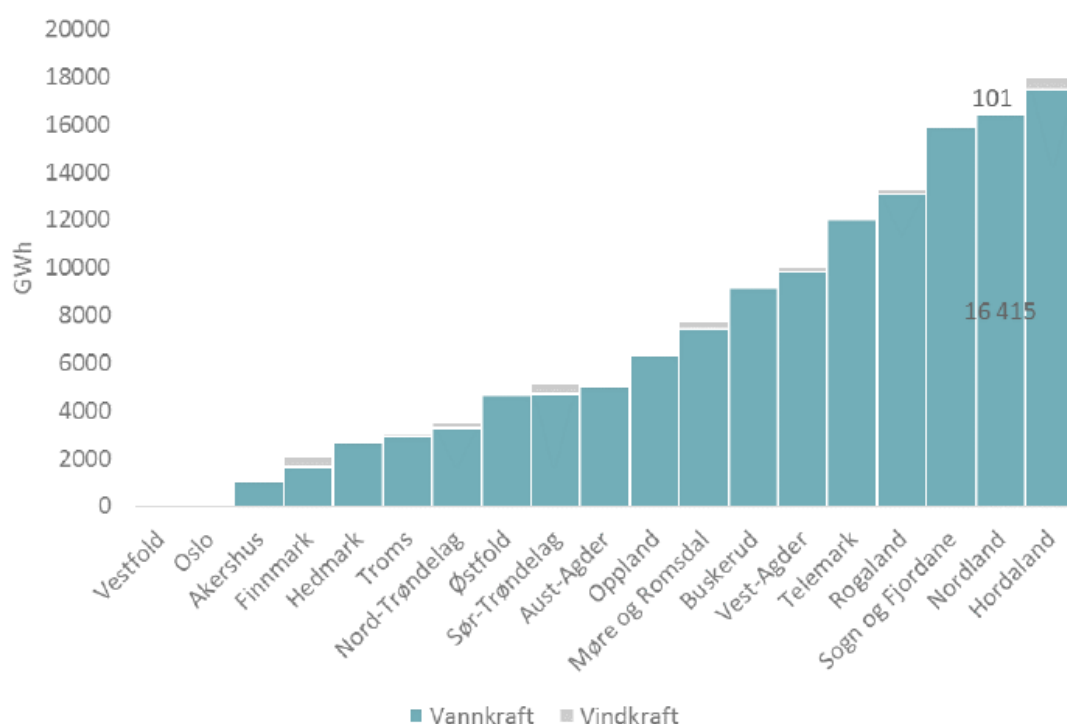
- Det skal arbeides for et case med bruk av miljødesign ved revisjon av konsesjonsvilkår i et regulert vassdrag i Nordland.

5 Kraftproduksjon i Nordland

Kapittelet gjengir sentrale resultater fra rapporten *Energi og nettkapasitet i Nordland* og gir status for kraftproduksjon i fylket. Det gis også en beskrivelse av trender innen vannkraft og utfordringer og muligheter innen energisektoren.

Rapporten *Energi og nettkapasitet i Nordland* (THEMA Consulting, 2017) gir en oversikt over dagens energibruk, kraftproduksjon og kraftnettet i fylket i dag og utvikling fram mot 2035. I den videre teksten gjengis viktige resultater om vannkraft i Nordland fra rapporten.

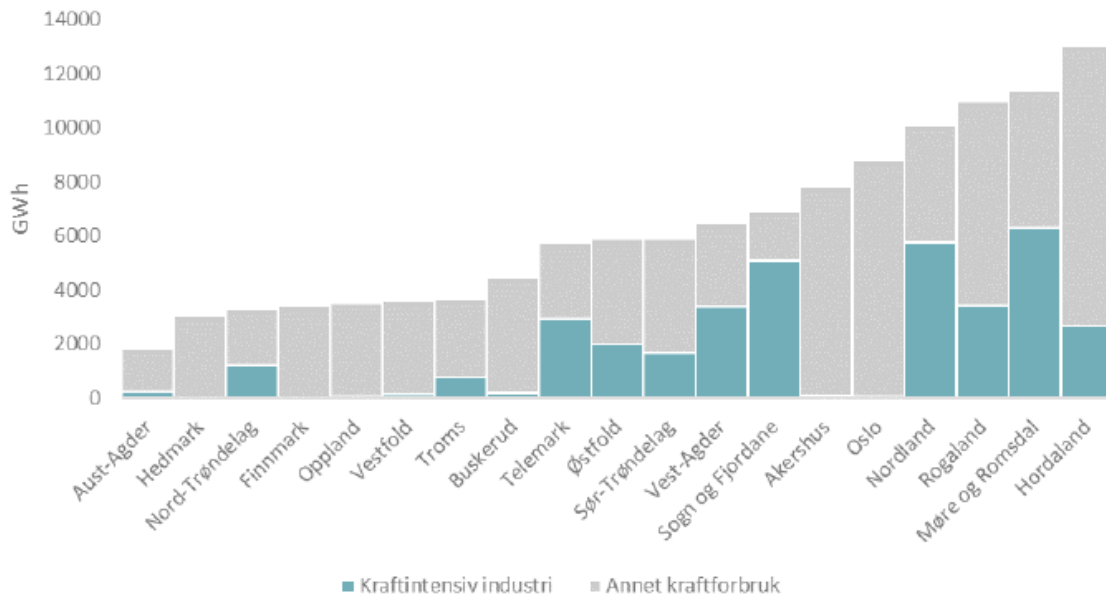
Figur 3 viser forventet årsproduksjon fra utbygd vind- og vannkraft pr. fylke i Norge i 2017. Nordland har 16 400 GWh vannkraft og litt over 100 GWh vindkraft og er dermed kun overgått av Hordaland som kraftfylke.

Kilde: NVEs vann- og vindkraftdatabaser pr. august 2017, The-MA model.

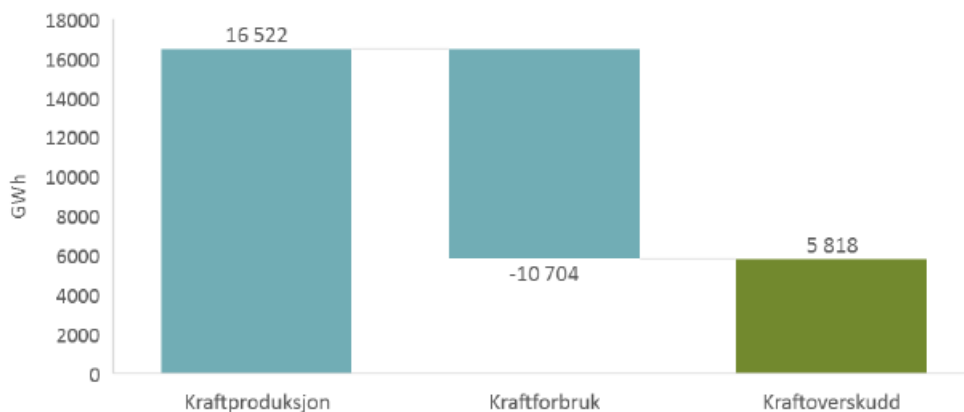
Figur 3 Middelfroduksjon av elektrisk kraft pr. fylke i Norge pr. august 2017. GWh.

De store kraftressursene i Nordland har gitt et godt grunnlag for kraftintensiv industri som står for over halvparten av det samlede kraftforbruket i fylket. Den kraftintensive industrien gjør Nordland til et av fylkene i Norge med høyest samlet kraftforbruk. Elektrisk kraft er den viktigste energikilden i fylket og står for henholdsvis 60 % av det samlede energiforbruket. Som illustrert i figur 4 er det bare Møre og Romsdal som har et høyere forbruk i kraftintensiv industri, og kun Hordaland, Møre og Romsdal og Rogaland som har et høyere samlet kraftforbruk enn Nordland.

Figur 4 Årlig kraftforbruk pr. fylke i 2015 fordelt på kraftintensiv industri og annet forbruk.

Figur 5 viser forventet produksjon⁵ og forbruk av kraft i Nordland fylke i 2017. Som figuren viser, ligger kraftoverskuddet i Nordland på omkring 5 800 GWh. Til sammenligning oppgir SSB det samlede kraftforbruket til industri og bergverksdrift i Nordland til omkring 6 400 GWh i 2015. Overskuddet vil være nok til å dekke strømforbruk et til omtrent 340 000 norske husholdninger⁶.

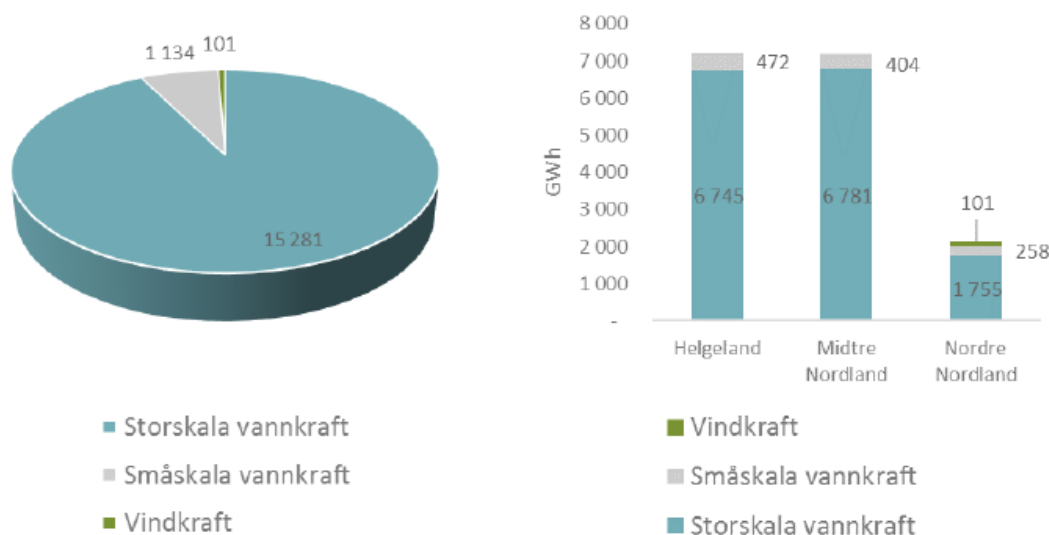
Kilder: Regionale kraftsystemutredninger for Helgeland, Midtre Nordland og Nordre Nordland, NVE, The-MA Model.

Figur 5 Kraftproduksjon, -forbruk og overskudd 2017. GWh.

⁵ Produksjon av kraft varierer fra år til år som følge av blant annet nedbørsmønster, temperatur og forbruk. Med forventet produksjon menes derfor her den gjennomsnittlige produksjonen pr. år over en tiårsperiode.

⁶ I SSB sin kildetabell 10950 vises energiforbruket til norske husholdninger 2001-2014. Snittet av høyeste og laveste årsforbruk pr. husholdning 2010-2014 gir omkring 17 000 kWh pr. år pr. husholdning.

Kraftproduksjonen i Nordland består hovedsakelig av storskala vannkraft med flerårsmagasiner og det meste er lokalisert på Helgeland og i Midtre Nordland. I august 2017 var det produksjonsanlegg med en samlet årlig middelproduksjon på 16,4 TWh, hvorav 93 prosent storskala vannkraft, 6,4 prosent småskala vannkraft og 0,6 prosent vindkraft som illustrert i figur 6.

Kilde: NVEs konsesjonsdatabase pr. juni 2017

Figur 6 Middelproduksjon pr. kategori i Nordland (venstre) og pr. region (høyre) 2017.

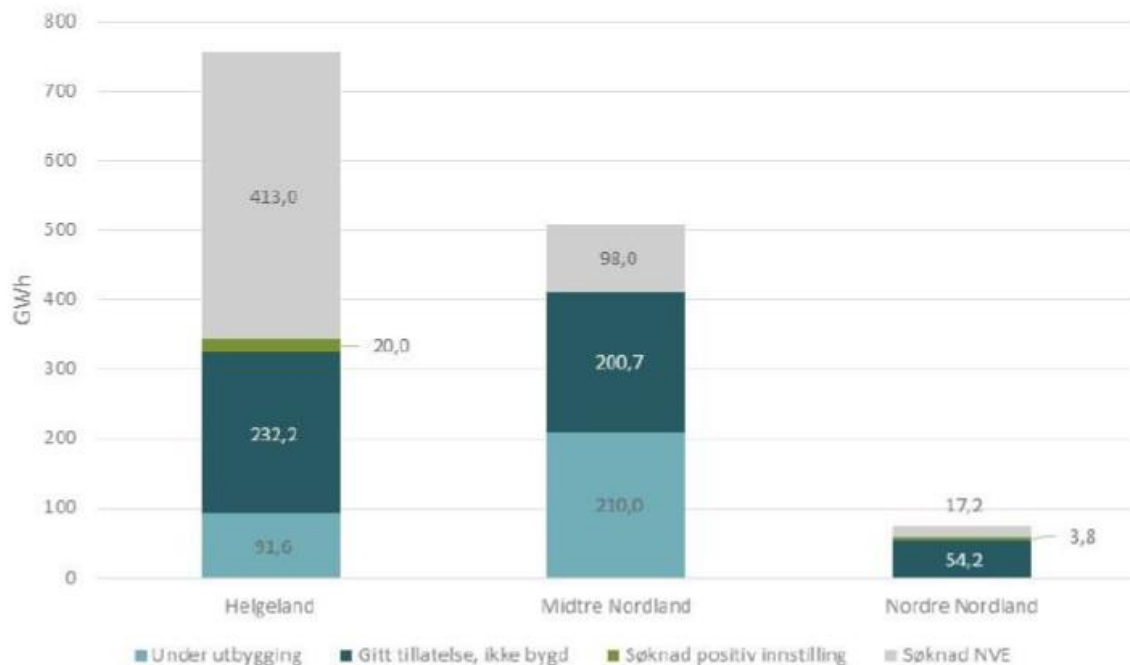
Mange av de store vannkraftverkene i Nordland har betydelige magasiner tilknyttet produksjons-anlegget, noe som gjør det mulig å i større grad la produksjonen styres av kraftprisene enn av vann-tilsiget. Fire store kraftverk i Nordland har flerårsmagasin og store muligheter for å regulere produksjonen: Rana, Røssåga, Svartisen og Kobbelv. Samlet har Nordland en magasinkapasitet som tilsvarer årsproduksjonen på 16,3 TWh.

5.1 Potensiale for ny kraftproduksjon

Figur 7 gir en oversikt over vannkraftprosjekter⁷ i Nordland som befinner seg på ulike stadier av den regulatoriske og bedriftsøkonomiske vurderingsprosessen. Det er totalt 1 341 GWh, hvorav 300 GWh er under utbygging, 487 GWh har mottatt konsesjon, men har foreløpig ikke besluttet å bygge, og ytterligere 550 GWh har søknader inne til behandling hos NVE.

⁷ Med potensialet for ny produksjon menes kraftprosjekter som er under bygging, har mottatt konsesjon eller har igangsatt en søknadsprosess om konsesjon. Det samlede teoretiske potensialet for ny produksjon er betydelig større, men rapporten har er begrenset til å se på produksjonskapasitet som har kommet så langt som til å starte søknadsprosessen om konsesjon. Anlegg som har fått avslag på konsesjonssøknaden er heller ikke inkludert. Økt produksjon som følge av oppgradering av allerede utbygd vannkraft er ikke medregnet ettersom det er krevende å fastslå hvilke prosjekter som allerede er ferdigstilte, er under utbygging eller som er besluttet å ikke bygge ut.

Det meste av vannkraftpotensialet er småkraft (0-10 MW installert effekt) og lokalisert på Helgeland eller i Midtre Nordland. Disse har sjelden magasiner og må derfor produsere når tilsiget kommer. Dette betyr at de oppnår noe lavere kraftpriser enn gjennomsnittsprisen. Kostnadene for småskala vannkraftprosjekter varierer relativt mye mellom de gode og de mindre gode prosjektene.

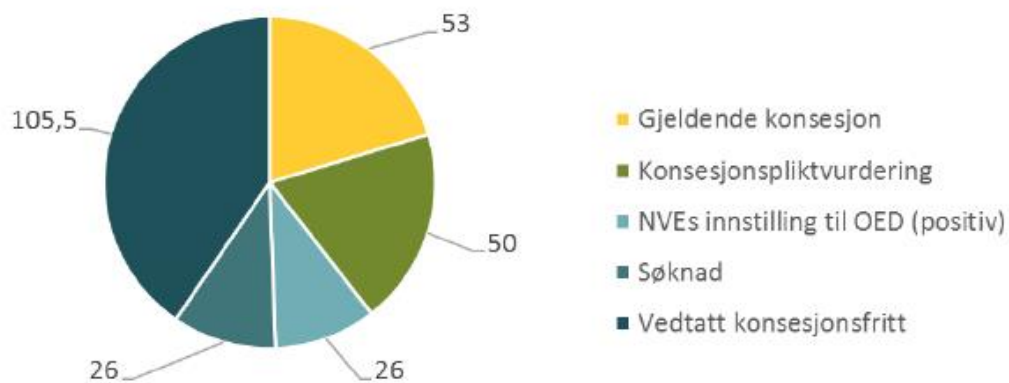
Kilde: NVEs konsesjonsdatabase

Figur 7 Potensial for vannkraft i Nordland pr. region og prosjektstatus 2017.

Potensialet for ny vindkraft er betydelig større, ca. 3 000 GWh ny produksjon har fått eller er i konsesjonsprosess, og 420 GWh er under utbygging i Midtre og Nordre Nordland. Det meste av vindkraftpotensialet er imidlertid på Helgeland med prosjekter tilsvarende 2 000 GWh som har fått eller søkt konsesjon. Det samlede volumet som er under bygging er 720 GWh, og det kan være mulig å realisere maksimalt 1000 GWh i tillegg til dette innen 2022.

Det meste av norsk vannkraft ble bygget på 60 og 70-tallet. På grunn av alder og nye myndighetskrav, vil det være behov for å oppgradere en stor andel av anleggene framover. For en del av disse anleggene, vil man også utvide produksjonen gjennom bruk av mer moderne teknologi i kraftverket, eller endringer i magasiner/ vanntilførsel. Potensialet for oppgraderinger og utvidelser av vannkraftverk i Nordland i GWh i pr. 2017 er vist i figur 8⁸.

⁸ Tallene i figuren består av opprustnings- og utvidelsesprosjekter (O/U) som er på ulike stadier i søknadsprosessen eller som allerede har mottatt konsesjon eller er vedtatt konsesjonsfritt. Flere av disse prosjektene vil trolig allerede være igangsatt slik at potensialet for nye prosjekter trolig en del lavere. Det er ikke oppgitt eventuelle økninger i magasinkapasitet som følge av prosjektene. En oversikt over prosjektene som er inkludert for Nordland kan sees i rapporten. Grunnet usikkerhet mht. hvilke prosjekter som allerede er idriftsatt er dette potensialet ikke medregnet i potensialet for ny kraftproduksjon.

Kilde: NVEs konsesjonsdatabase (2017)

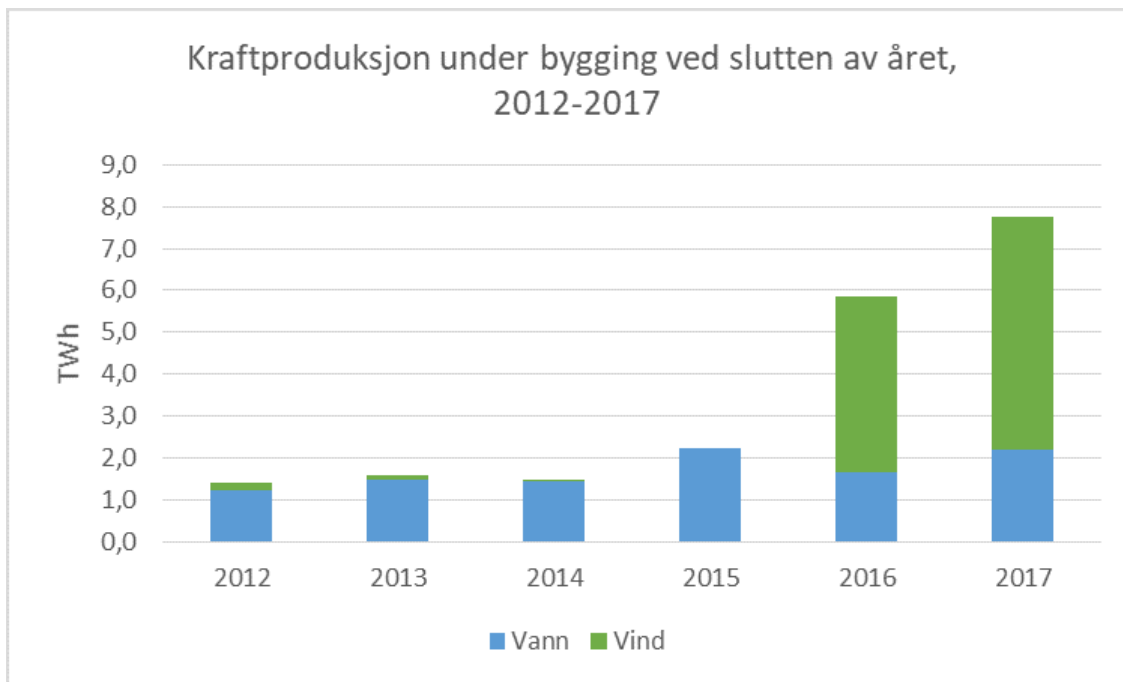
Figur 8 Potensial for oppgradering og utvidelser av vannkraftverk i Nordland.

5.2 Trender for vannkraftsaker og utbygging

I følge Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) forventes det få nye søknader om bygging av små vannkraftverk i årene som kommer. Det samme gjelder mini- og mikrokraftverk. Det er også få kjente prosjekter for store vannkraftverk.

NVE har oppfordret kraftverkseiere til å se på muligheten for utvidelser av eksisterende kraftverk og det kan komme flere saker av denne typen. Det er flere eldre vannkraftverk i fylket. Det forventes derfor flere saker om opprusting og saker om revisjon av konsesjonsvilkår for eldre utbygginger. Formålet med revisjonssaker er å oppdatere vilkårene til gamle utbygginger til dagens standarder for drift og miljøforvaltning.

Figur 9 viser at den nasjonale utbyggingen av vannkraft har vært stabil de siste årene. En økning i utbygging av vindkraft de siste to årene har gitt en markant oppgang i den totale mengden ny fornybar energi som bygges ut. Trenden gjelder også Nordland som beskrevet i kapittel 5.1. Det forventes imidlertid ikke en økning i antall søknader om vindkraft de førstkommande årene.

Figur 9 Kraftproduksjon under bygging i Norge ved utgangen av årene 2012 til 2017.

5.3 utfordringer og muligheter

Omfattende utbygging og konsesjonsgitte vannkraftprosjekt gjør at det blir vanskeligere å finne nye prosjekter som er økonomisk forsvarlige og har akseptable naturmiljøpåvirkninger.

Når det gjelder overføringslinjer, investeres det mye i nett på alle nettnivåer i Nordland. Det øker forsyningssikkerheten og fjerner regionale nettbegrensninger for ny produksjon. Nettkapasiteten ut av fylket, både mot Sverige og mot Midt-Norge, begrenser en omfattende utbygging av ny uregulerbar kraft. Flaskehalsene mot sør og vest gir muligheter for storskala forbruk av innestengt kraft som kan ha fordel av lavere nettleie i form av negative marginaltapsatser. Kraft-produsentene får derimot lavere kraftpris som følge av overføringsbegrensningene, særlig den uregulerte kraften. I tillegg får produsentene høyere nettleie i form av marginaltaps-tillegg. Etablering av nye store forbrukere nær kraftproduksjonssentre vil gi en dobbel gevinst: ringvirkninger fra ny industri og i tillegg økt mulighet til å etablere mer ny kraft-produksjon.

Økt elektrifisering i transport kan gi noe økt forbruk, særlig kan hydrogen bli aktuelt for skip, tog og tungtransport i et fylke med lange transportavstander og rikelig med mulighet til lokal produksjon via elektrolyse.

6 Bakgrunn og rammer for planarbeidet

Kapittel seks forklarer bakgrunnen for Vannkraftplanen. Det beskriver også nasjonale- og regionale føringer for utarbeiding av planen.

6.1 Bakgrunn og mål for planarbeidet

Regional plan – Bærekraftig forvaltning av vannkraft i Nordland, kortnavn vannkraftplanen, er en revisjon av *Regional plan om små vannkraftverk i Nordland*, med kortnavnet småkraftplanen.

Småkraftplanen ble utarbeidet med bakgrunn i Olje- og energidepartementet (OED) sine *Retningslinjer for små vannkraftverk* av 2007. Retningslinjene skal brukes ved utarbeidelse av regionale planer og i NVEs konsesjonsbehandling. Fylkestinget vedtok småkraftplanen i 2012. En viktig begrunnelse for å utarbeide planen var å lage en helhetlig metode for vurdering av vannkraftsaker basert på regional politikk. Planen formulerte regional politikk om utbygging av små vannkraftverk og vurderte arealmessige konsekvenser av utbygging. Småkraftplanen skulle sikre prioritering av kraftverk med stor samfunns- og næringsmessig nytte og en akseptabel arealkonflikt.

Raske endringer i energisektoren gjorde at Nordland Fylkesting allerede høsten 2014 mente at det var behov for å oppdatere den regionale politikken om vannkraft. Fylkestinget vedtok melding om oppstart for revisjon av småkraftplanen i sak 078/2015. Følgende ble vedtatt:

1. Nordland fylkesting vedtar oppstart av revisjon av Regional plan om små vannkraftverk i Nordland – arealmessige vurderinger i henhold til plan og bygningslovens kapittel 8.
2. Nordland fylkesting ber om at det legges opp til bred medvirkning i prosessen.

Fylkestinget ønsket «en bred diskusjon i arbeidet hvor det meisles ut en fremtidsrettet politikk om hvordan utbygging av små vannkraftverk skal inngå i videreutviklingen av kraftfylket Nordland. Det må legges opp til en politikk som både tar inn føringer for dagens situasjon og årene fremover».

Fornyng av planens mål, strategier og retningslinjer var sentralt for arbeidet. Revidert plan skulle fremdeles sikre prioritering av prosjektene med størst samfunns- og næringsmessig nytte til en akseptabel arealkonflikt. Fylkesrådet i Nordland ga i sak-022/16 videre føringer for arbeidet med revisjonen:

- Planarbeidet skal utvides til å også omhandle større vannkraftutbygginger i Nordland.
- Planarbeidet skal vektlegge kunnskap om samfunnsnytte og sumvirkninger.
- Planarbeidet skal se til fleksible løsninger for å sammenstille kunnskap med bruk av digitale kart.

6.2 Rammer for planarbeidet

6.2.1 Nasjonal politikk

Norge har i fornybardirektivet et fastsatt mål om at 67,5 % av energiforbruket i 2020 skal komme fra fornybare energikilder. Dette gir føringer om videre utbygging av fornybar energi.

I Jeløya-plattformen (2018) signaliserer Regjeringen at de vil legge til rette for en samfunnsøkonomisk lønnsom produksjon av fornybar energi i Norge. Regjeringen vil legge til rette for at norsk industri kan dra nytte av fornybarressursene, og til et grønt skifte der fornybar energi brukes til å fase ut fossil energi i andre sektorer.

Stortingsmeldingen, *Meld. St. 25 (2015-2016) Kraft til endring - energipolitikken mot 2030*, inneholder fire innsatsområder: styrket forsyningssikkerhet, lønnsom fornybarproduksjon, mer effektiv og klimavennlig bruk av energi og næringsutvikling og verdiskaping gjennom effektiv utnyttelse av lønnsomme fornybarressurser. Som en følge av stortingsmeldingen er samlet plan for vassdrag avvirket, elsertifikatordningen vil ikke videreføres etter 2021 og kommunene har fått myndighet for konsesjonspliktige vannkraftverk på inntil 1 MW. Energimeldingen foreslår videre at det i særskilte tilfeller kan åpnes for vannkraftutbygging i vernede vassdrag.

Regjeringen ønsker at ny vannkraft i større grad skal produseres når behovet er størst. Betydningen av reguleringsmagasiner for forsyningssikkerhet og fleksibilitet i energisystemet fremheves. Regjeringen viser til potensialet for ny kraft gjennom opprustning og utvidelser (OU) av eksisterende vannkraft og ønsker at konsesjonsbehandling av OU-prosjekter blir prioritert. Om små vannkraftverk sier meldingen at selv om disse har bidratt til mye av den nye produksjonen, har de som oftest ikke reguleringsmagasin og kan ikke tilpasse seg markedsprisene. Stortingsmeldingen sier videre at «Utbygging av små vannkraftverk bidrar til noe næringsutvikling lokalt, men medfører også et stort antall inngrep og produksjonen er ofte størst i de delene av året med minst kraftbehov».

I St. meld. 22 (2015-2016) *Nye folkevalgte regioner – rolle, struktur og oppgaver*, tar regjeringen til orde for å styrke regional planlegging som verktøy for samfunnsutvikling». Meldingen sier at «regional planlegging er et viktig verktøy for å utøve alle de tre aspektene ved samfunnsutviklerrollen: samordne, mobilisere og gi strategisk retning.» Staten skal også i større grad være forpliktet til å følge opp regionale planer.

I tillegg har følgende dokumenter vært retningsgivende for revisjonsarbeidet:

- Retningslinjer for små vannkraftverk - til bruk for utarbeidelse av regionale planer og i NVEs konsesjonsbehandling, OED, 2007
- Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging, KMD 2015
- Nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet – klargjøring av miljøforvaltningens innsigelsespraksis, T-2/16, 2017

6.2.2 Regional politikk

Fylkesrådet i Nordland vise i sin politiske plattform (2015) til en stabil og sikker tilgang på fornybar energi som et viktig fortrinn for industrien. Fylkesrådet vil arbeide aktivt for at fylkets kraftoverskudd skal bidra til mer verdiskaping og mer industri i Nordland. Utnytting av energiresursene i fylket skal sikre lokal verdiskaping og lokale ringvirkninger.

Nordland fylkestings innspill til regjeringens energimelding legger vekt på at det i tillegg til de klimapolitiske målene, må fokuseres på verdiskapning i kraftsektoren og andre næringer hvor energi spiller en viktig rolle. Fylkestinget mener det er viktig å legge til rette for forutsigbare plan- og konsesjonsprosesser og at det er behov for et nasjonalt løft for gode kunnskapsgrunnlag og standardiserte metoder.

6.2.3 Forholdet til andre regionale planer

Fylkesplan for Nordland (2013) inneholder strategier og retningslinjer for arealpolitikk i Nordland. Retningslinje 8.4 e) sier at «arealplanleggingen skal legge til rette for utvikling og bruk av fornybare energiresurser som vannkraft, vindkraft, havenergi, bioenergi med mer.»

Regional plan – Klimautfordringer i Nordland (2011). Et av planens hovedmål sier at «Nordland fylkeskommune skal jobbe for å utnytte det potensialet som ligger i produksjon av ny fornybar energi og energieffektivisering.» Målet er videreført i *Overordnet strategi fornybar energi og miljøteknologi* av 2012, der det å «realisere ressurspotensialet for produksjon av ny fornybar energi» er et satsningsområde.

Regional plan for vannforvaltning for vannregion Nordland og Jan Mayen (2015) har som mål å sikre en helhetlig og langsiktig forvaltning av vannressursene i fylket. Det er et mål at flest mulig vassdragsområder skal ha god økologisk tilstand innen 2021. Vassdragets økologiske tilstand må derfor vurderes ved nye vannkraftprosjekter og revisjon av konsesjoner til eksisterende utbygginger. Planen prioriterer vassdragskonsesjoner hvor konsesjonsvilkårene skal revideres. Planen revideres hvert sjette år. Det er mulig å oppdatere prioriteringene ved revidering.

Regional plan for høstbart vilt og innlandsfisk (2016) sier i strategi nr 1.6 at «regional og kommunal arealpolitikk skal utarbeides med grunnlag i kunnskap om høstbart vilt og innlandsfisk og mulige konflikter med samfunnsinteresser».

Regional plan for Vefsna (2014). Vefsnavassdraget ble i 2009 tatt inn i *Verneplan for vassdrag* og er vernet mot vannkraftutbygging ved vedtak i Stortinget. Det er imidlertid lov å søke om tillatelse til bygging av vannkraft i sidevassdragene til Vefsna. Vannkraftplanen gjelder ikke innenfor planområdet. Vefsnaplanen inneholder egne retningslinjer for søknader om vannkraftverk.

6.2.4 Lover og forskrifter med betydning for revisjonen

Det er en rekke lovverk med betydning for vannkraftforvaltning og revisjon av regionale planer. Lovverket skal sikre en langsiktig forvaltning av vannkraftressursene og ivareta viktige samfunns- og miljøinteresser. Følgende lovverk har vært sentrale i revisjonen:

- Plan- og bygningsloven
- Naturmangfoldloven
- Vannressursloven
- Vassdragsreguleringsloven
- Energiloven
- Lakse- og innlandsfiskekloven
- Kulturminneloven
- Vannforskriften

7 Gjennomføring av planarbeidet

Kapittelet gir en fremstilling av hvordan planprosessen har vært lagt opp og hvilke milepæler planarbeidet har vært gjennom fra fylkestingets melding om oppstart til endelig vedtak. Videre forklares hvordan planarbeidet har vært organisert, hvem som har deltatt og hvilke arenaer som har blitt etablert for medvirkning i prosessen.

Revisjonen er gjennomført i henhold til bestemmelser i plan- og bygningsloven (pbl.) kapittel åtte. Lovens krav om medvirkning, samarbeid, samråd, offentlighet og informasjon er fulgt. Dette har sikret en forutsigbar prosess der berørte offentlige myndigheter, organisasjoner og andre parter har fått mulighet til å delta.

7.1 Planprosess

Revisjonen har fulgt de samme kravene som gjelder for utarbeidelse av nye regionale planer:

1. Vedtak om planoppstart
2. Høring og vedtak av planprogram
3. Offentlig ettersyn av planforslag med konsekvensutredning
4. Vedtak av regional plan

I figur 10 vises planprosessen slik den ble gjennomført. Det vises til vedlegg 4 for en mer detaljert gjennomgang av politiske vedtak i prosessen.

Figur 10 Prosess for revisjonen. Politiske vedtak er merket med rødt, langsgående arbeid med grønt og høringsprosesser er merket med blått.

7.1.1 Vedtak om planoppstart

Nordland fylkestaking vedtok *Melding om oppstart - Revisjon av Regional plan om små vannkraftverk i Nordland* i sak 078/2015.

7.1.2 Planprogram

Forslag til planprogram for revisjonen av ble lagt ut på høring og offentlig ettersyn fra 30. juni til 30. september 2016. Planprogrammet beskrev formålet med revisjonen, fremdrift, organisering, utredningsbehov, opplegg for medvirkning og sentrale problemstillinger for det kommende arbeidet. Fysiske utgaver av dokumentet ble sendt til alle kommuner i Nordland, med forespørsel om at det ble gjort lett tilgjengelig for alle, slik at enhver kunne sette seg inn i det. Planprogrammet var tilgjengelig på nett og høringen ble annonsert i relevante aviser.

Det kom inn totalt 62 innspill fra 16 utaleparter til forslaget. Alle innspill ble lagt ut på fylkeskommunens nettsider og behandlet ved fastsetting av endelig planprogram i fylkesrådssak 420/2016. Som en følge innspillene ble blant annet tabell over tema som inngår i konsekvensutredningen endret og nye medlemmer ble tatt inn i prosjektgruppen.

7.1.3 Utarbeiding av planforslag og høring

Føringene for arbeidet med kunnskapsinnhenting og utarbeiding av planforslag med konsekvensutredning ble lagt i planprogrammet.

I arbeidet med å oppdatere planens kunnskapsgrunnlag ble det tidlig klart at oppdatert kunnskap allerede var tilgjengelig i nettbaserte kartportaler for flere tema. Dette er kjente kartportaler hvor kunnskapen oppdateres løpende av de ansvarlige myndighetene. Det ble derfor besluttet å vise til disse kartportalene i planen, fremfor å bruke unødig med ressurser på å innhente og vise kunnskapen i et fysisk dokument, eller en ny kartportal.

Det har blitt innhentet ny kunnskap om samfunnsnytte og samlet belastning av vannkraft i Nordland, samt energi og nettkapasitet i Nordland. Videre har rapporten om «Landskapstyper i Nordland» og tilhørende rapport om «Sjeldne og typiske landskap i Nordland» blitt oppdatert.

Nytt for Vannkraftplanen er at den viser til kunnskap om jordbruksareal, vannmiljø, mineralressurser og geologisk arv. For tema næringsliv, sårbare høyfjellsområder og kulturminner tilknyttet vassdrag er det vurdert at tilgjengelig kunnskap er god nok. Det har ikke vært mulig å hente inn ny kunnskap om ål, grotter, innlandsfiske og reiseliv.

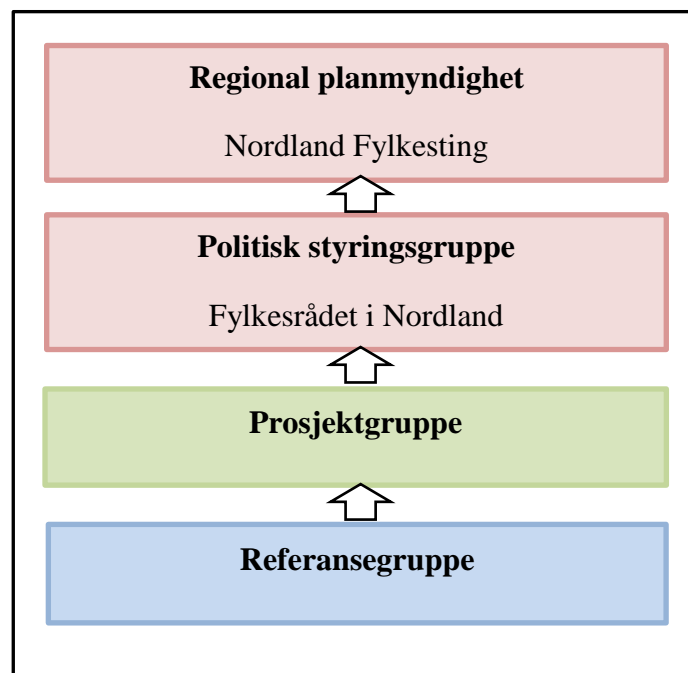
Planforslag med konsekvensutredning ble sendt på høring og offentlig ettersyn fra dato til dato. Høringsuttalelser vil gi grunnlag for justering av planforslaget før et endelig planforslag legges frem for fylkestinget høsten 2018.

7.1.4 Vedtak

Nordland fylkesting er det øverste ansvarlige organet for utarbeiding av regional plan. Revidert plan forventes vedtatt av fylkestinget høsten 2018.

7.2 Organisering

Planarbeidet har vært organisert etter Nordland fylkeskommunes parlamentariske styreform. Fylkesrådet i Nordland har styringsansvaret fram til planen vedtas i fylkestinget. Det praktiske ansvaret for gjennomføring av planarbeidet har vært delegert til en prosjektgruppe.

Figur 11 Organisasjonsmodell for revisjonen

7.2.1 Politisk styringsgruppe

Fylkesrådet i Nordland har som styringsgruppe hatt ansvaret for planen fram til endelig vedtak i fylkestinget. Gruppen har vedtatt høringsutkast til planprogram, endelig planprogram og høringsutkastet til selve planen.

7.2.2 Prosjektgruppe

Prosjektgruppens mandat har vært å drive planprosessen framover og utarbeide et planforslag. Prosjektgruppen har hatt som formål og sikre samarbeid med berørte kommuner og statlige myndigheter, men har også hatt medlemmer fra privat næringsliv og interesseorganisasjoner. I løpet av planprosessen har det blitt arrangert fire møter i prosjektgruppen. Medlemmene har også gitt innspill på e-post og bidratt med faglig kompetanse på sine områder ved utarbeiding av planforslaget.

Gruppen har bestått av: Fylkesmannen i Nordland, Rana kommune, Narvik kommune, Beiarn kommune, Salten kraftsamband (SKS), Nordland utmarkslag, Forum for natur og friluftsliv og Nordland fylkeskommune ved; kultur, miljø og folkehelseavd. og næringsavd.

Sametinget har ikke hatt kapasitet til å delta. NVE har takket nei til å delta. Miljødirektoratet har vært representert av fylkesmannen i Nordland. KS deltok i første møte og mente at kommunene i prosjektgruppen var tilstrekkelig til å representere deres interesser i planarbeidet.

7.2.3 Referansegruppe

Det har blitt etablert en referansegruppe åpen for alle som ønsker å delta. Målsettingen med gruppen er at de som ønsker det får mulighet til å gi direkte innspill til planforslaget i egne møter. Etablering av gruppen og gjennomføring av møter skal sikre medvirkning og åpenhet i revisjonen. Vesentlige problemstillinger for revisjonen vil tas opp i gruppen.

Kraftselskaper, miljøorganisasjoner, friluftsråd og andre relevante interesseorganisasjoner har blitt særskilt invitert til å delta i gruppen. Følgende parter meldte interesse for å delta i gruppen: Småkraftforeninga, Helgeland Friluftsråd, Indre Salten Energi – ISE, Nord-Salten Kraft AS, NJFF - Norges Jeger- og Fiskerforbund – Nordland, Opplysningsvesenets fond og Statskog SF.

7.3 Medvirkning

Det har vært et mål å få berørte parter til å bidra aktivt med kunnskap, erfaringer og initiativ. Dette for å få frem interesser og utfordringer knyttet til revisjonen og lage en plan som deltagerne har eierskap til og ønsker å følge opp. Følgende har blitt gjennomført for å sikre en aktiv medvirkning:

- Nettsider med enkel og relevant informasjon om revisjonen.
- Tilgjengelige kortversjoner av sentrale dokumenter.
- Innspill og uttalelser ble fortløpende lagt ut på fylkeskommunens nettsider.
- Alle innspill og uttalelser ble behandlet ved utarbeiding av endelige plandokumenter.
- Referat fra prosjektgruppens møter har fortløpende blitt lagt ut på fylkeskommunens nettsider.

- Minst ett eksemplar av planforslaget har vært lett tilgjengelig for alle ved høring.
- Åpne møter ved høring av planforslag.
- Bruk av referansegruppe.

7.4 Hovedgrep – endringer i revisjonen

I dette delkapittelet beskrives hovedgrepene som er gjennomført i revisjonen. Formålet er å gi en enkel oversikt over endringene slik at det blir lettere å ta stilling til revisjonen. Planens konsekvensutredning i kapittel syv gir en vurdering av virkningene disse endringene kan få for miljø og samfunn i Nordland.

I høringen ønsker vi innspill på de foreslåtte endringene og om disse i tilstrekkelig grad bidrar til at planen er oppdatert i henhold til dagens energi- og klimapolitiske

Et viktig formål med å revidere planen var å oppdatere planen i lys av nye politiske føringer og ny kunnskap. Fornyning av planens mål og retningslinjer har vært sentralt i revisjonen. Som en del av dette arbeidet er det gjort en omorganisering og forenkling av planen, med mål om at planen skal bli et tydeligere uttrykk for regional politikk og enklere å ta i bruk. Viktige grep i revisjonen er:

Planen utvides til å gjelde all vannkraft

Planen utvides til å også omhandle større vannkraftutbygginger i Nordland. Dette betyr at planen omfatter alle vannkraftverk i Nordland, inkludert eksisterende store kraftverk og utviklingsmuligheter knyttet til disse. På denne måten kan planen legge til rette for en helhetlig og langsiktig forvaltning av vannkraftressursene i fylket.

For større vannkraftverk gjelder mål, forventninger, regionale planbestemmelser og overordnede retningslinjer, men ikke de tematiske retningslinjene. For små vannkraftverk gjelder hele planen.

Regional plan, regional politikk

Den regionale planen er spisset til å ivareta nasjonale og regionale interesser. Dette betyr at kommunale interesser forutsettes ivaretatt på kommunalt nivå. Endringen har gjort det mulig å begrense antall retningslinjer og fokusere på overordnede føringer for vannkraftforvaltning i fylket. Mens småkraftplanen hadde 45 tematiske retningslinjer, har den reviderte planen nå 32 tematiske retningslinjer.

Regionale planbestemmelser

Den reviderte planen inneholder to regionale planbestemmelser. Bestemmelsene er juridisk bindende og omhandler vernede vassdrag og nasjonale laksevassdrag. Planbestemmelsene gir tydelig uttrykk for en regional politikk og viderefører nasjonal politikk for vernede vassdrag og nasjonale laksevassdrag.

Forenkling

Revidert plan inneholder ingen strategier for hvordan planens mål skal nås. I stedetfor skal målene nås ved oppfølging av planen i seg selv. Planens mål er konkretisert i planbestemmelser, retningslinjer, forventninger og i et handlingsprogram. Det er ved oppfølging av disse at planens mål skal nås. Dette stemmer også bedre overens med at planen er et verktøy for vurdering av konsesjonssøknader som skal tas i bruk.

Det er også gjort andre grep for å forenkle planen og gjøre den tydeligere. Ett er at tabell for helhetlig vurdering av vannkraftsaker (kap. 4.2) er gjort enklere. Tabellen inneholder færre nivå og færre begrep. Et annet grep er at flere tabeller med kriterier for vurdering av konfliktgrad er samlet i en tabell (kap. 3.4). Tabellen viser hvordan de tematiske retningslinjene er koblet opp mot kunnskapsgrunnet og nasjonale og vesentlige regionale interesser.

Oppdatering av kunnskapsgrunnet

Småkraftplanens kunnskapsgrunnet besto av et fysisk dokument som beskrev kjent kunnskap. I dag finnes tilsvarende kunnskap i digitale kartportaler som oppdateres jevnlig. Den reviderte planen inneholder derfor ikke et fysisk kunnskapsgrunnet, men viser til oppdatert kunnskap.

Gjennom revisjonen er det hentet inn ny kunnskap om samfunnsnytte og samlet belastning ved bygging av vannkraftverk i Nordland. Dette er tema hvor kunnskapen tidligere har vært begrenset. Planen nå et bedre verktøy for å kunne prioritere utbygginger som gir stor samfunns- og næringsmessig nytte til en akseptabel arealkonflikt.

8 Konsekvensutredning

Regionale planer som kan få konsekvens for framtidig arealbruk skal konsekvensutredes. Dette betyr at planens virkninger for relevante miljø- og samfunnsinteresser skal beskrives og vurderes. Formålet er å sikre at hensynet til miljø og samfunn tas i betraktning i revisjonen.

Dette er et viktig kapittel for å forstå konsekvensene av å revidere planen. Kapitlet beskriver planforslagets overordnede konsekvenser for forvaltningen av vannkraftressursene i fylket. Det gis også en beskrivelse av hva som vil skje dersom planen ikke revideres, kalt *null-alternativet*. I høringen ønsker vi særlig tilbakemeldinger på vurderingene av planforslagets overordnede konsekvenser.

En konsekvensutredning (KU) skal beskrive og vurdere virkningene en plan kan få for arealbruk og relevante miljø- og samfunnsinteresser. Formålet er å belyse konsekvensene av planen og sikre at hensynet til miljø og samfunn er tatt i betraktning. Dette skal gi berørte parter mulighet til å sette seg inn i og ta stilling til de forhold som tas opp i planen.

I henhold til Forskrift om konsekvensutredninger § 2 skal regionale planer med retningslinjer eller rammer for fremtidig utbygging alltid behandles etter forskriften.

Regional plan – Bærekraftig forvaltning av vannkraft i Nordland vurderer ikke konkrete tiltak. Planen gir føringer for vannkraftforvaltning ved at mål, planbestemmelser og retningslinjer legges til grunn for behandling av vannkraftsaker og beslutninger. Planen gir slik kun indirekte føringer for arealbruk.

I følge forskrift om konsekvensutredninger skal utredningens innhold og omfang tilpasses den aktuelle planen. Vannkraftplanen er en overordnet plan, og utredningen er derfor begrenset til å redegjøre for virkningene planen kan få på et overordnet nivå. Innholdet er tilpasset ved at utredningen fokuserer på tema som er relevante for beslutningen som skal tas. Dette er større endringer av planen og endringer som kan få konsekvenser for arealbruk.

Følgende vurderinger inngår i konsekvensutredningen:

1. Beskrivelse av null-alternativet.
2. Hva revisjonen endrer i forhold til null-alternativet
3. Vurdering av konsekvenser for relevante miljø- og samfunnsinteresser
4. Samlet vurdering av virkninger for miljø og samfunn

8.1 Overordnet beskrivelse av null-alternativet

Null-alternativet er et viktig verktøy i konsekvensutredningen. Null-alternativet er utgangspunktet for vannkraftforvaltningen i fylket slik det er før revisjonen og slik det vil

fortsette å være dersom planen ikke revideres. Dette gir et referansegrunnlag for vurdering av virkningene revisjonen vil ha.

Null-alternativet gir en situasjon hvor *Regional plan om små vannkraftverk - arealmessige vurderinger* fortsatt skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen.

8.2 Vurdering av viktige endringer i revisjonen

Her gis en vurdering av viktige endringer i revisjonen og virkningene de kan gi for arealbruk, miljø og samfunn. Vurderingene er gjort på et overordnet nivå og beskriver:

- Dagens situasjon: Null-alternativet
- Foreslåtte endringer: *Regional plan – Bærekraftig forvaltning av vannkraft i Nordland*
- Konsekvens dersom planen ikke revideres

Tabell 4 Vurdering av viktige endringer i revisjonen

Null-alternativet	Foreslåtte endringer i revisjonen	Konsekvens dersom planen ikke revideres
Planen utvides til å gjelde all vannkraft		
Småkraftplanen uttrykker regional politikk overfor utbygging av små vannkraftverk.	I revisjonen utvides planen til å også omhandle større vannkraftutbygginger i Nordland. Dette er alle vannkraftverk inkludert eksisterende store kraftverk og utviklingsmuligheter knyttet til disse. På denne måten kan planen legge til rette for en helhetlig og langsiktig forvaltning av vannkraftressursene i fylket. For større vannkraftverk gjelder mål, forventninger, regionale planbestemmelser og overordnede retningslinjer, men ikke de tematiske retningslinjene. For små vannkraftverk gjelder hele planen.	Dersom planen ikke revideres vil den kun gjelde små vannkraftverk. Det forventes få søknader om små vannkraftverk i tiden som kommer. Planen vil derfor være mindre relevant for forvaltning av vannkraftressursene i fylket.
Regional plan, regional politikk		
Småkraftplanen inneholder tematiske retningslinjer for å ivareta viktige miljøverdier og andre arealinteresser. Flere av disse ivaretar lokale interesser.	Den regionale planen og retningslinjene spisses til å ivareta nasjonale og regionale interesser. Dette betyr at kommunale interesser forutsettes ivaretatt på kommunalt nivå. Endringen gir økt ansvar til kommunene og sektormyndigheter for oppfølging av lokale interesser. Planen blir mer oversiktlig ved at det er færre retningslinjer og at disse utelukkende omhandler vurdering av tiltak.	Dersom planen ikke revideres vil den fremstå som mer uoversiktlig og regional politikk på området vil være mindre tydelig.
Regionale planbestemmelser		
Småkraftplanen inneholder ingen	Revidert plan inneholder to regionale planbestemmelser. Bestemmelsene er	Dersom planen ikke revideres vil fylket ikke ha en

regionale planbestemmelser. Planen er dermed ikke juridisk bindende, men retningslinjene gir grunnlag for innsigelse dersom de ikke følges opp.	juridisk bindende og omhandler vernede vassdrag og nasjonale laksevassdrag. Det er Nordland fylkesting som regional planmyndighet, som kan innvilge søknad om å fravike planbestemmelsene. Bestemmelsene gjelder all konsesjonspliktig vannkraft.	tydelig regional politikk om forvaltning av vannkraftressursene i vernede vassdrag og nasjonale laksevassdrag. Planen vil ikke være juridisk bindende på disse punktene.
Forenkling		
Småkraftplanen inneholder overordnede strategier. Disse er en blanding av mål, strategier, krav og avbøtende tiltak og blir i varierende grad brukt ved behandling av vannkraftsaker.	Gjennom revisjonen vil de overordnede strategiene sorteres i mål og forventninger til innhold i konsesjonssøknader. Planen vil ikke lengre ha overordnede strategier. Planens mål skal nås ved oppfølging av planen i seg selv. Et annet viktig grep er at flere tabeller med kriterier for vurdering av konfliktgrad samles til en felles tabell. Den nye tabellen flyttes til kapittel 3.4. Dette vil synliggjøre hvordan retningslinjene er koblet opp mot tilgjengelig kunnskap og nasjonale og vesentlige regionale interesser.	Dersom planen ikke revideres vil dagens organisering brukes videre. Det vil være mindre sannsynlig at planen legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen.
Oppdatering av kunnskapsgrunnlaget		
Småkraftplanens kunnskapsgrunnlag består av et fysisk dokument som beskriver kjent kunnskap per. 2012.	Den reviderte planen inneholder ikke et fysisk kunnskapsgrunnlag, men viser til tilgjengelig kunnskap på nett. For eksempel vises det til digitale kartportaler der kunnskapen jevnlig oppdateres av de ansvarlige fagmyndighetene. Tre nye tema er tatt inn i planen: jordbruksareal, vannmiljø og mineralressurser og geologisk arv. Det er det hentet inn ny kunnskap om samfunnsnytte og sumvirkninger av vannkraftverk i Nordland. Dette er tema hvor kunnskapen tidligere har vært begrenset.	Dersom planen ikke revideres vil det fysiske kunnskapsgrunnlaget utarbeidet i 2012 fortsatt være gjeldende. Det vil være mulig å innhente kunnskap fra andre kilder, men planen vil ikke informere om hvor kunnskapen finnes.

8.3 Vurdering av revisjonens virkninger for relevante tema

I revisjonens planprogram ble det gjort en vurdering av hvilke tema fra § 21 i forskriften som var relevante for konsekvensutredning av planforslaget. Tema som ble valgt ut er vurdert i tabellen under. Som følge av at ny forskrift for konsekvensutredninger ble vedtatt i 2017, er tema «nasjonalt og internasjonalt fastsatte miljømål» og «økosystemtjenester» tatt med.

Tabell 5 Vurdering av revisjonens konsekvenser for relevante tema i henhold til § 21 i forskrift om konsekvensutredninger. Ingen farge = Ingen nevneverdig konsekvens. Grønn = positive konsekvenser. Gul = usikre eller negative konsekvenser. Rød = svært negative konsekvenser.

Tema	Beskrivelse av endringer ved revisjon	Konsekvens av å revidere planen
Miljøforhold		
Naturmangfold, jf. naturmangfoldloven	Tematiske retningslinjer for biologisk mangfold (B) ivaretar viktige arter og naturtyper. Rødlistede naturtyper tas inn i planen. Regional planbestemmelse beskytter naturmangfoldet i nasjonale laksevassdrag. I øvrige vassdrag beskyttes anadrom laksefisk og innlandsfisk av egne tematiske retningslinjer (D). Rapport om sumvirkninger gir bedre kunnskap om samlede konsekvenser av vannkraft for naturtyper i fylket og regioner i fylket.	Planbestemmelse for vernede vassdrag, bruk av rødliste for naturtyper og oppdatert kunnskap om sumvirkninger styrker planens evne til å ivareta naturmangfoldet.
Økosystemtjenester	Økosystemtjenester avhenger av intakte økosystem. Regional planbestemmelse for vernede vassdrag ivaretar et representativt utvalg av vassdragsnatur i fylket. Sammenhengende naturområder og naturkorridorer mellom sammenhengende naturområder ivaretas av egne tematiske retningslinjer (C). Det er innhentet ny kunnskap om sumvirkninger av vannkraft som reflekteres i planens retningslinjer, regionale planbestemmelser og kap om samlet belastning.	Planbestemmelse om vernede vassdrag, ny kunnskap om samlet belastning (sumvirkninger) og økt kunnskap om sammenhengende naturområder (og hvordan de skal ivaretas) styrker planens evne til å ivareta økosystemtjenester.
Nasjonalt og internasjonalt fastsatte miljømål	Tematiske retningslinjer for biologisk mangfold (B), sammenhengende naturområder (C) og de regionale planbestemmelsene ivaretar nasjonale og internasjonale miljømål.	Planen bidrar i større grad enn før til ivaretagelse av sammenhengende naturområder og rødlistede naturtyper.
Kulturminner og kulturmiljø	Tematiske retningslinjer for tema (G) blir strengere for kulturminner eller kulturmiljø av nasjonal- og vesentlige regional verdi. Dette i tråd med nasjonal politikk.	Planen gir en tydeligere prioritering av nasjonale- og vesentlige regionale interesser.
Friluftsliv	Tematiske retningslinjer for friluftsliv (H) blir strengere for områder med stor verdi. Kunnskapen er oppdateres med kommunenes egne kartlegginger for hele fylket. Rapport om sumvirkninger gir bedre kunnskap om samlede konsekvenser av vannkraft naturtyper i fylket.	Planen gir en tydeligere prioritering av friluftslivsinteresser av stor verdi. Kunnskap om friluftsliv oppdateres.
Landskap	Tematiske retningslinjer for landskap (F) ivaretar viktige landskap i fylket. Retningslinjer om fjordlandskap utvides til å gjelde fjord- og dallandskap. Rapporter med kartlegging av landskapstyper og sjeldne og typiske landskap tas inn i kunnskapsgrunnlaget. Liste over prioriterte fosser og vassdrag er oppdatert og ivaretas av egen overordnet retningslinje (9). Rapport om sumvirkninger gir bedre kunnskap	Dallandskapet i fylket og prioriterte fosser ivaretas bedre. Kunnskapsgrunnlaget er betydelig forbedret og gir nå grunnlag for å vurdere inngrep i enkelte landskapsrom, samt mulighet til å se

	om samlede konsekvenser av vannkraft for landskap i fylket og regioner i fylket.	sammenhenger på fylkesnivå.
Forurensning (utslipp til luft, herunder klimagassutslipp, forurensning av vann og grunn, samt støy)	Planen vil ikke føre til økt forurensning eller økte utslipp av klimagasser. Planen bidrar til en effektiv saksbehandling. Tiltak som bidrar til å elektrifisere sektorer med store klimautslipp prioriteres. Planens retningslinjer kan medføre mindre økning i ny fornybar energi ved at enkelte prosjekter får avslag grunnet bedre ivaretagelse av miljøinteresser.	Planen kan bidra til raskere utbygging av samfunnsnyttig vannkraft der dette ikke er i konflikt med viktige for miljø- og arealbruksverdier. Planen prioriterer i større grad vannkraft som fører til elektrifisering av sektorer med store klimautslipp.
Vannmiljø, jf. vannforskriften	Tematiske retningslinjer og for vannmiljø (K) tas inn i planen.	Planen sikrer at drikkevannskilder vurderes ved behandling av vannkraftsaker.
Jordressurser (jordvern) og viktige mineralressurser	Tematiske retningslinjer for jordbruksareal (J) og mineralressurser og geologisk arv (L) tas inn i planen.	Planen sikrer at tema vurderes ved behandling av vannkraftsaker.
Samisk natur- og kulturgrunnlag	Tematiske retningslinjer for reindrift (E) og retningslinje for kulturminner og kulturmiljø (G) ivaretar samisk natur- og kulturgrunnlag.	Ingen konsekvenser.
Reindrift	Planen inneholder færre men tydeligere retningslinjer for tema. Rapport om sumvirkninger gir bedre kunnskap om samlede konsekvenser av vannkraft for reindrift i fylket og reinbeitedistrikt. Kunnskapen kan benyttes ved vurdering enkeltsaker og pakker.	Planen inneholder tydeligere retningslinjer og gir bedre kunnskap om sumvirkninger for reindrift.
Transportbehov, energiforbruk og energiløsninger	Planens overordnede retningslinje (6) viderefører prioritering av tiltak som benytter eksisterende infrastruktur og dermed har mindre transportbehov. Strengere krav til miljøtilpasninger kan påvirke valg av utbyggingsløsning og økte behovet for transport og energi i anleggsfasen. Planens mål (4) om å prioritere vannkraft som gir grunnlag for industriell utvikling, kan medføre økt energiforbruk og transportbehov ved utbygging. Planens mål (1, 5) fremmer energiløsninger der forsyningssikkerhet og bærekraft står sentralt.	Planen gir føringer på et overordnet nivå og konsekvensene vil avhenge av den enkelte sak. Mål om forsyningssikkerhet og industri kan medføre økt energiforbruk og transportbehov.
Beredskap og ulykkesrisiko	Planens mål (5) fremhever at forsyningssikkerhet skal vektlegges ved i en helhetlig forvaltning av vannkraftressursene. Regional planbestemmelse for vernede vassdrag inneholder en «sikkerhetsventil» om at tiltak som er nødvendige av sikkerhetsmessige årsaker kan vurderes. Overordnet retningslinje om samfunnsnytte (1) prioriterer tiltak som bidrar til økt forsyningssikkerhet, eller flomvern i utsatte områder.	Planen prioriterer i større grad tiltak som bidrar til økt forsyningssikkerhet.

Virkninger som følge av klimaendringer, herunder risiko ved havnivåstigning, stormflo, flom og skred	Hyppigere forekomster av flom og skred kan utfordre infrastruktur og forsyningssikkerhet. Se vurdering under tema «beredskap og ulykkesrisiko».	Planen prioriterer i større grad tiltak som bidrar til økt forsyningssikkerhet.
Samfunnsforhold		
Arkitektonisk og estetisk utforming, uttrykk og kvalitet	Overordnet strategi om landskapsestetiske hensyn tas ut. Tematiske retningslinjer for landskap (F) og reiseliv (I), og overordnet retningslinje (8) om reiseliv ivaretar tema.	Planen vil ikke inneholde en overordnet retningslinje for estetisk utforming av anlegget. Tema ivaretas gjennom tematiske og retningslinjer og en overordnet retningslinje.
Næringsutvikling, verdiskaping, og sysselsetting	Planen utvides til å også omhandle større vannkraftverk. Mål (1 og 4) prioriterer vannkraft som er samfunnsnyttig og gir grunnlag for industriell utvikling og varige arbeidsplasser i Nordland. Planen beskriver hvordan vannkraft bedre kan beskrives i konsesjonssøknader og stiller forventninger om at dette vurderes i søknader. De overordnede retningslinjene prioriterer O/U-prosjekter (2), samlokalisering (5) og tiltak som benytter eksisterende infrastruktur (6). Regionale planbestemmelser gir en strengere praksis i vernede vassdrag og nasjonale laksevassdrag og kan medføre begrensninger for nye utbygginger. Nye retningslinjer for jordbruksareal (J) og mineralressurser og geologisk arv (L) bidrar til å ivareta grunnlaget disse næringene.	Planen er tydeligere på å prioritere samfunnsnyttig vannkraft og O/U prosjekter. Planen er også tydeligere på vern av naturmangfold gjennom planbestemmelser. Oppfølging av planen vil gi bedre beslutningsgrunnlag i vannkraftsaker ved at samfunnsnytte beskrives. Tydelig politikk og bedre kunnskapsgrunnlag kan gi raskere saksbehandling og spare utgifter for utbygger og det offentlige. Strengere føringer for utbygging kan gjøre at færre utbygginger får konsesjon.

8.4 Samlet vurdering av virkninger for miljø og samfunn

Fremover forventes færre søknader om små vannkraftverk, men det kan komme flere søknader om oppgradering/utvidelse, eller revisjon av eksisterende kraftverk. En utvidelse av planen til å også omfatte større vannkraftverk vil gjøre planen til et mer relevant verktøy for å behandle søknadene som forventes fremover.

Revisjon av planens mål og retningslinjer spisser planen til å ivareta nasjonale og regionale interesser. Den gir færre, men tydeligere retningslinjer og med det overlates et større ansvar til kommuner og sektormyndigheter for å ivareta lokale interesser.

Vannkraftplanen gir tydeligere prioriteringer både for miljø og samfunn sammenliknet med småkraftplanen. Regionale planbestemmelser bidrar til sterkere vern av nasjonale laksevassdrag og vernede vassdrag i fylket. Samtidig er planen tydelig på at samfunnsnyttige prosjekt skal prioriteres og gir flere eksempler på tiltak som bør prioriteres. Den reviderte

planen beskriver også hvordan konsesjonssøknader kan vurderes slik at både miljø og samfunn vektet ved behandling av vannkraftsaker.

Oppgradering av planens kunnskapsgrunnlag bidrar til et bedre grunnlag for vurdering av vannkraftsaker. Endringen med å vise til tilgjengelig kunnskap på nett sikrer tilgang til bedre og mer oppdatert kunnskap. Økt kunnskap om samfunnsnytte og sumvirkninger kan bidra til at prosjektene med lavest konfliktgrad og høyest samfunnsnytte prioriteres.

Planens mål og overordnede retningslinjer legger opp til en bærekraftig forvaltning og ressursutnyttelse. Tiltak som bidrar til å elektrifisere sektorer med store klimautslipp prioriteres (1). Samtidig kan retningslinjene bidra til mindre økning i ny fornybar energi ved at prosjekter får avslag av hensyn til miljøinteresser.

Revisjon av den regionale planen vil samlet sett gi positive konsekvenser for miljøinteresser ved at planen har strengere føringer for utbygging på noen områder. For samfunn vurderes planen å gi en nøytral virkning. Selv om planen kan føre til at færre vannkraftverk bygges ut, kan en tydeligere prioritering av samfunnsnyttige prosjekter føre til at vannkraftverkene som bygges har en mer positiv virkning på samfunnet.

9 Vurderinger i henhold i naturmangfoldloven kapittel II

Vedtak som kan påvirke naturmangfoldet skal beskrives og vurderes i henhold til prinsipper for offentlig beslutningstaking i naturmangfoldloven kapittel II *Alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk*. I dette kapitlet vurderes planen etter forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer og arter i Norge (§§ 4-5), samt prinsipper for offentlig beslutningstaking (§§ 8-12).

Til dette kapitlet ønsker vi innspill på om vurderingene er korrekte og om de gir et riktig bilde av planens forventede betydning for naturmangfoldet i Nordland.

Naturmangfoldloven (nml.) kapittel II sine bestemmelser om bærekraftig bruk §§ 4-5 og 8-12 får anvendelse når offentlig myndighetsutøvelse berører naturmangfold. Vurderingen skal fremgå av beslutningen i saken, som i dette tilfellet er planvedtaket. Vurderingene gjøres på et overordnet nivå for planens samlede virkning.

Bestemmelsene i §§ 4-5 omhandler forvaltningsmål for ivaretagelse av naturtyper, økosystemer og arter i norsk natur. *Regional plan – Bærekraftig forvaltning av vannkraft i Nordland* inneholder retningslinjer og bestemmelser som gir føringer for arealbruk, men vurderer ikke enkelttiltak. Planens mål legger opp til en bærekraftig ressursforvaltning der naturmangfoldet ivaretas. Retningslinjene legger opp til en forvaltningspraksis der naturtyper, økosystemer og arter skal ivaretas. Det vurderes at den regionale planen legger til rette for en forvaltning som er i tråd med forvaltningsmålene.

Kapittel II omfatter videre de miljørettslige prinsippene i §§ 8-12. I følge § 7 skal disse legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Prinsippene gjelder ved utarbeidelse av planer som berører naturmangfold. Dette innebærer at en må vurdere hvordan *Regional plan – Bærekraftig forvaltning av vannkraft i Nordland* forholder seg til disse prinsippene. Det konkluderes med at:

Planen er i tråd med prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12, dermed er naturmangfoldlovens kapittel II om bærekraftig bruk ivaretatt.

Begrunnelsen for denne vurderingen fremgår av den videre teksten.

9.1 Kunnskapsgrunnlaget § 8

Det følger av naturmangfoldloven § 8 første ledd at avgjørelser som påvirker naturmangfoldet så langt som det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap. Denne skal omfatte artenes bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

Kunnskapsgrunnlaget for *Regional plan – Bærekraftig forvaltning av vannkraft i Nordland* er basert på eksisterende kunnskap og innhenting av ny kunnskap. Planen viser til tilgjengelig og oppdatert kunnskap for et bredt utvalg av relevante tema for vurdering av vannkraftsaker. Kildene det vises til oppdateres av jevnlig av de ansvarlige myndighetene for hver tema.

Kunnskap er oppdatert for tema landskap, friluftsliv, biologisk mangfold, fosser, vannmiljø og mineralressurser og geologisk arv. Det er innhentet ny kunnskap for tema sumvirkninger, samfunnsnytte og energi og nettkapasitet i fylket. Kunnskap for tema reiseliv og innlandsfisk vurderes som noe mangelfullt. Dette følges opp i planens handlingsprogram.

Vannkraftplanen vurderer ikke enkelttiltak, men gir føringer for arealbruk, som igjen kan gi konsekvenser for naturmangfoldet. Planens bestemmelser og retningslinjer legger sammen med kunnskapsgrunnlaget til rette for en kunnskapsbasert forvaltning med mål om å ivareta naturmangfoldet i Nordland. Sett i forhold til planens overordnede nivå, vurderes det at kunnskapsgrunnlaget er tilfredsstillende til å fatte vedtak i saken.

9.2 Førre-var-prinsippet § 9

Førre-var prinsippet sier at når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger beslutningen kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Hvis det foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å unngå å treffe en beslutning.

Som redegjort for ovenfor, vurderes kunnskapsgrunnlaget som tilfredsstillende for å kunne fatte vedtak i saken. Planen vurderer ikke enkelttiltak, men inneholder bestemmelser og retningslinjer med føringer for forvaltning av vannkraftressursene i fylket. Flere av føringene har som mål å unngå vesentlig skade på naturmangfoldet. Det vurderes at planen ikke medfører risiko for vesentlig skade på naturmangfoldet og at planen ivaretar førre-var-prinsippet.

Det understrekes at førre-var-prinsippet må vurderes nærmere ved behandling av hver enkelt vannkraftsak.

9.3 Økosystemtilnærming og samlet belastning § 10

Naturmangfoldloven sier at påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for. Planens forventede konsekvenser for økosystemer, og samlet belastning på disse, er her vurdert på et overordnet nivå.

Planen inneholder bestemmelser, retningslinjer og en forventning som legger til rette for en bærekraftig forvaltning av vannkraftressursene. Planen har et eget kapittel om samlet belastning og hvordan tema kan vurderes i enkeltsaker. Det er et eget sett med tematiske

retningslinjer for sammenhengende naturområder og korridorer mellom slike. Eksisterende kunnskap om sumvirkninger tilsier at sekundærinngrep er vel så viktige for sumvirkninger som selve kraftverket. Planen prioriterer derfor utbyggingsprosjekt med begrenset behov for ny infrastruktur og som kan samlokaliseres med andre inngrep. Dette kan bidra til reduserte sumvirkninger regionalt. Samlokalisering kan imidlertid i noen sammenhenger føre til økte inngrep lokalt og større sumvirkning på lokalt nivå. Det er innhentet en ny kunnskap om samlet belastning (sumvirkninger) som kan brukes ved vurdering av enkeltsaker. Et viktig funn er at vernede vassdrag bidrar til at sumvirkningene på fylkesnivå blir begrensede. For å hindre sumvirkninger ivaretar planen de vernede vassdragene gjennom en regional planbestemmelse.

Planen legger til rette for at nye tiltak skal skjer innenfor en bærekraftig og kunnskapsbasert ramme. Det vurderes at hensynet til bestemmelsen er ivaretatt på et overordnet nivå.

Det understrekes at påvirkning på et økosystem og en mulig samlet belastning må vurderes nærmere ved behandling av hver enkelt vannkraftsak.

9.4 Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11) og miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§ 12)

Det vurderes at §§ 11-12 ikke er relevante i denne saken. Bestemmelsene følges opp av konsesjonsmyndighet gjennom konsesjonsvilkår og detaljplaner overfor tiltakshaver i enkeltsaker. Det forutsettes at kostnadene ved enkelttiltak bæres av tiltakshaver og at miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder benyttes ved gjennomføring av tiltak.

